

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI**

**KIRSAL ALANDA KADININ
GÜÇLENDİRİLMESİ**

**ULUSAL EYLEM PLANI
(2012 - 2016)**

2012 - ANKARA

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI

Kasım 2012 - ANKARA
ISBN: 978-605-4672-15-8

Baskı
EĞİTİM YAYIM VE YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI
İvedik Cad. Bankacılar Sok. No: 10 - 06170 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0-312) 315 65 55 - (0-312) 344 73 58 **Faks:** (0-312) 344 81 40

Kırsal alanda yaşayan kadınlarımız ev işleri, eş ve annelik görevlerine ek olarak tarımsal üretimin her aşamasında da sorumluluk üstlenmektedir. Tarım sektöründe istihdamın yarıya yakınına da oluşturan kadınlarımız, sorumluluklarının yanında yaşamın birçok zorluklarıyla da karşı karşıya kalmaktadır.

Kırsalda yaşayan ve tarım sektörünün her alanında rol alan kadınlarımızın sorunlarının tespiti ve çözümünün çok önemli olduğunu biliyoruz. Bu sorunlarla ilgili iyi niyetle yapılmış ve yapılmakta olan

pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin yatırım programlarında kadın kooperatiflerine öncelik vermemizle birlikte, kadınlar tarafından kurulan ve üyelerinin çoğunluğu kadınlardan oluşan tarımsal kalkınma kooperatiflerinin sayısı son on yılda 29'dan 43'e yükseldi. Ayrıca 81 ilde kadınlarımıza kooperatifçilik ile ilgili eğitimler verilmiş ve bu eğitimlerden yaklaşık 50 bin kadın çiftçimiz faydalanmıştır. Ancak yapılan çalışmaların planlı bir çerçeve içinde yürütülmesi, bundan sonraki çalışmalara ışık tutması anlamında kırsal alandaki kadınların güçlendirilmesine yönelik hazırlanan "Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı"nın ülkemiz kırsalında yaşayan kadınların sorunlarının çözümü ve tarımda bilgi ve beceri kapasitelerinin artırılması için önemli bir adım olacağı inancındayım.

Kırsal alandaki tarımsal faaliyetlerimizin önemli bir kısmını oluşturan kadın çiftçilerimizin güçlendirilmesinin sadece onların hayat standartlarına değil sektörün ve ülkemizin kalkınmasına da olumlu yansımaları olacaktır.

Tarım sektöründe kırsal kadına yönelik öncelikle hedefimiz; girişimci ve üretici olarak rol alacak kadınlarımızı uygun yayım yöntemleri ile eğitmek, yeni teknik ve teknolojileri kullanma kabiliyetini ve imkanını onlara kazandırmak, yenilikçi-modern ve uygulanabilir projelerin hayata geçirilmesinde etkinliklerini artırarak, tarımda kadın girişimciliğini en üst seviyeye çıkarmak olmalıdır. Kırsalda yaşayan kadınlara üretimin her aşamasında, kararlara katılma bilinci ve iletişim teknolojilerinden yararlanma bilgisi verilmesi elbette faydalı olacaktır.

Kırsal alanda kadınların güçlendirilmesine dair temel unsur; karar verme sürecine katılabilmeleri, kapasitelerini geliştirebilmeleri, verdikleri kararları uygulayabilme yetkinliğine sahip olabilmeleridir. Kadının güçlendirilmesinde; kişisel gelişim, eğitimler, kaynaklara erişim, katılımcılık, cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi ve kalkınma sürecinde aktif rol alması önemli aşamalardır.

Başarıya ulaşacak bir kalkınma programı mutlaka kadın sorunlarının çözümünü dikkate almalıdır. Bu nedenle kadın olmadan kırsal kalkınmanın olmayacağı düşüncesiyle kamu kurum ve kuruluşları ile üniversiteler, kadın konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla hazırlanan "Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı" kırsal kalkınma çalışmalarına büyük katkı sağlayacaktır.

Söz konusu Ulusal Eylem Planının hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür eder ve Eylem Planında yer alan faaliyetlerin hayata geçirilmesi için tüm ilgilileri işbirliğine davet ediyorum.

Mehmet Mehdi EKER
Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı

İÇİNDEKİLER

I. Giriş

II. Ulusal Eylem Planının Amaç ve Hedefleri

III. Eylem Planının Altlığını Oluşturan Çalıştaylar

IV. Eylem Planı

V. İzleme/Değerlendirme

VI. Kısaltmalar

GİRİŞ

Kırsal alanda kadının güçlendirilmesi için kadının sahip olduğu güçlerinin ortaya çıkarılması ve yoksulluk, eğitim, sağlık, tarımsal üretim, girişimcilik, pazarlama, örgütlenme, sosyal güvenlik gibi güçlenmeyi güvence altına alacak birçok faktöre ilişkin sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Kadınların yoksullaşmalarındaki en önemli faktörlerden birisini toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler oluşturmaktadır. Özellikle kırsal kesimde aile reisliği, toprak sahipliği, mülk yönetmeyle, iş kurma ve yürütmedeki toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, stratejiler geliştirilirken, haklar temelinde ve güçlendirici bir yaklaşım benimsenmelidir.

Kırsal kesimdeki yoksul kadınlar içinde dezavantajlı grupları özellikle; yaşlılar, işsizler, düşük ücretliler, mevsimlik, gezici, geçici tarım işçileri, hasta ve engelliler, topraksızlar ve küçük toprak sahipleri ve yalnız yaşayanlar oluşturmaktadır.

Kırsal alanda yoksulluğun giderilmesi için yalnızca kadınların yaşamlarını kolaylaştırıcı ve gereksinmelerine yanıt arayan kısa vadeli sorunlarını çözmeye yönelik bir yaklaşım yerine, yapısal, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ve stratejik gereksinimlerine yönelik uzun vadeli politikaların geliştirilmesi ve uygulanması önemlidir.

Kırsal alanda kadının gerek istihdama katılmasını, gerek girişimciliğini, gerekse toplumsal statüsünü etkileyen en önemli unsurlardan biri eğitimidir. Kadınlar açısından özellikle örgün eğitime katılım ve eğitimin sürdürülmesinde önemli sorunlar yaşanmaktadır. Toplumda kadının eğitimi önünde engel oluşturan yanlış inanış, örf ve âdetlerin toplum üzerinde etkisini azaltmak için tüm ilgili kamu kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde bulunularak toplumun bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır.

Kadınların eğitime teşvikinde medya ve toplum önderlerinin etkin rol oynaması; kız çocuklarının örgün eğitime katılmaları, kadınların okur-yazarlık kurslarına katılmalarının artırılabilmesi için önemlidir. Ayrıca bu konuda yapılacak eğitimler kırsal alandaki erkeklerin de bilinçlendirilmesine yarar sağlayacaktır.

Sağlık olanakları açısından kırsal ve kentsel alanlarda önemli fırsat ve erişim eşitsizlikleri bulunmaktadır. Bu durum, kırsal alandaki kadının toplum ve özel yaşamın tüm alanlarına aktif katılımında bulunmasını bile etkileyebilmektedir.

Kırsal alandaki kadının sağlık sorunlarının çözümlenebilmesi için öncelikle genelde tüm bireylerin, özelde kırsal alandaki kadınların sağlık güvencesine sahip olabilmeleri önem taşımaktadır.

Kadının kırsal alanda üstlendiği en önemli rol, tarımsal üretimdir. Tarımsal üretimin yaklaşık %50'sini gerçekleştiren kadınlar aynı zamanda Türkiye'de kadın istihdamının yarısını oluşturmaktadır. Üretimin külfetine katılan kadınlar ne yazık ki, nimetlerinden yararlanamamaktadır. Kırsal alanda tarım kesiminde istihdam edilen kadınların çoğunluğu marjinal işlerde yoğunlaşmakta ve ücretsiz aile işçisi konumunda yer almaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kırdan kente göç arttıkça ve makineleşme düzeyi yükseldikçe tarımsal üretimde statüsü yüksek, sermaye-yoğun, teknoloji-yoğun işler erkekler tarafından yapılırken, statüsü düşük, emek-yoğun işler çoğunlukla kadınlara kalmaktadır.

Tarım kesimindeki kadınların üretime katılım düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına, gelire ve ürün desenine göre değişmektedir. Ancak, tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli ev kadınlığına yönelmektedir. Az topraklı ve topraksız ailelerde kadınlar mevsimlik işçilik başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır. Kırsal alanda kadının emek yoğunluğu sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde de çok yüksektir.

Tarımda iş gücünü gelire dönüştürebilen kadın oranı oldukça sınırlıdır. Gelire dönüştürülebilen iş gücü, ev kadınları arasında bağ-bahçe ve tarlada çalışılarak elde edilen ürünün pazarlanması şeklindedir. Geleneksel bakış açısı ve egemen toplumsal baskı nedeniyle kadın ve genç kızlar arasında bir işyerinde emeğini kiralama olgusu neredeyse yok gibidir. Bu kategoriye giren kiralama şekli, hanesi ile mevsimlik işçiliğe giden kadınlar, dul kalması nedeniyle ev geçimini üstlenen kadınlarda ve göç sebebiyle kente gelmiş hanelerin genç kızları arasında gözlenmektedir.

Kadınların girişimcilikleri çoğu zaman göz ardı edilmekte ve sadece üretim boyutuyla ele alınmaktadır. Bu önyargının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Mutlaka kadınların pozitif ayrımcılık bakışıyla girişimcilikte teşvik edilmeleri, onlara yönelik örgütlerin daha fazla ve etkin bir biçimde desteklenmesi ön plana alınmalıdır.

Bütün üretici örgütlerinin (kadınlar tarafından kurulan ve kadınların ağırlıklı olduğu), etkin konuma getirilmesi için daha fazla destek sağlanmalıdır. Kadınlar erkeklerle aynı kooperatif içerisinde etkin ve karar alıcı konumda yer almalıdır.

Kadının toplumsal statüsünü, girişimciliğini etkileyen en önemli unsurlardan birisi sosyal güvenlik kapsamı içerisinde yer alıp almadığıdır. Ülkemizde sosyal güvenlik kapsamında olmayan vatandaşların en yoğun olduğu sektör tarımdır.

Kırsal alanda istihdam edilen kadınların tamamına yakının tarım sektöründe istihdam edilmekte, fakat bunların hemen hemen tamamı Sosyal Güvenlik sisteminin dışında yer almaktadır. Sosyal güvenlik alanında var olan mevzuatın genel olarak tarım işçilerinin, özelde de kırsal alanda çalışan

kadınların çalışma koşullarının farklılığını dikkate almamaktadır.

Mevsimlik, gezici ve geçici tarım işçilerinin kayıt altına alınmasındaki zorluklar ve bunların nasıl sigorta kapsamına alınacağı sosyal güvenlik yasalarımızda yer almamaktadır. Sosyal güvenlik uygulaması bir vatandaşlık hakkı olarak görülmemekte ve bu konulardaki politikalar ise bu anlamda istikrarlı olmamaktadır.

Kırsalda doğal kaynak kullanımı konusunda kadınlar daha duyarlı olup, kadınlara bu yönde eğitim verilmesi, sorumluluk yüklenmesi doğal kaynakları korumada daha etkili olacaktır. Doğal kaynakların korunması açısından; kurumlar arasında doğal kaynakların korunması için koordinasyon eksikliğinin giderilmesi ve bakanlıklar ile üniversitelerin yürüttükleri çalışmaların pratiğe aktarılması mutlaka gereklilik göstermektedir. Ayrıca, doğal kaynakların korunmasına yönelik mevzuatla ilgili uygulamalarda cinsiyet dengesine yer verilmesi oldukça önemlidir.

Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Eylem Planı, Ülkemiz için kırsal alanda yaşayan kadınların karşı karşıya olduğu öncelik arz eden sorunların çözüme kavuşturulmasını ve potansiyellerinin değerlendirilmesini sağlamak üzere amaçlar, hedefler ve faaliyetleri içermekte ve 2012-2016 dönemini kapsamaktadır.

Eylem planında yer alan faaliyetler kırsal alanda kadına yönelik olup, herhangi bir sektörel politika için kısıtlayıcı ve bağlayıcı hükümler taşımamaktadır. Eylem Planındaki faaliyetler; sektörel politikaların kırsal alandaki etkinliğini artırmaya, sorunlara çözümler getirmeye ve kırsal alandaki kadınların farklılaşan ihtiyaçlarının gözetilmesine imkan vermek üzere belirlenmiştir.

II. ULUSAL EYLEM PLANININ AMAÇ VE HEDEFLERİ

EYLEM PLANININ AMACI

- Kırsal alanda kadın konusunda çalışan paydaşları bir araya getirmek,
- Kırsal alandaki kadının mevcut durumuna göre stratejik hedefleri belirlemek,
- Hükümet, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, bölgesel kalkınma kurum ve kuruluşları, uluslararası finansal kurumlar ile belirlenen hedefler gerçekleştirilecektir.

EYLEM PLANININ HEDEFLERİ

- Kırsal Alanda Kadının Konumunu İyileştirmek,
- Tarım Sektörünü Cinsiyet Duyarlı Hale Getirmek,
- Kadınlar İle İlgili İstatistiksel Verilerde Türkiye'nin Uluslararası Göstergelerini ve Sıralamasını İyileştirmek,
- Kırsal Alandaki Kadınları Ulusal Kalkınma Çalışmaları ile Entegre Hale Getirmek.

III. EYLEM PLANININ ALTIĞINI OLUŞTURAN ÇALIŞTAYLAR

Ulusal Kırsal Alanda Kadın Çalıştayı 15-17 Ekim 2008 tarihinde Ankara/Kızılcahamam'da yapıldı.

9 Tarım Bölgesi dikkate alınarak Bölgesel Çalıştaylar yapıldı. Ulusal Çalıştay da ortaya çıkan durumun bölgeler itibarıyla saptamasını yapmak, bölgesel düzeyde sorunları belirleyerek çözüm yaklaşımları geliştirmek, bölgesel çalıştayların ana amacı olmuştur.

BÖLGESEL ÇALIŞTAYLAR

2009 YILI BÖLGESEL ÇALIŞTAYLAR

I. BÖLGE; Orta Kuzey Bölgesi (24-26 Eylül 2009)	II. BÖLGE; Ege Bölgesi (17-19 Kasım 2009)	VII. BÖLGE; Karadeniz Bölgesi (15-17 Ekim 2009)
1.Ankara	1.Aydın	1.Giresun
2.Kırşehir	2.İzmir	2.Sinop
3.Bilecik	3.Balıkesir	3.Gümüşhane
4.Kütahya	4.Denizli (Koordinatör İl)	4.Kastamonu
5.Bolu	5.Isparta	5.Zonguldak
6.Eskişehir (Koordinatör İl)	6.Burdur	6.Ordu
7.Uşak	7.Manisa	7.Bayburt
8.Çankırı	8. Çanakkale	8.Rize
9.Yozgat	9. Muğla	9.Trabzon (Koordinatör İl)
10.Çorum		10.Bartın
11.Kırıkkale		11.Samsun
		12. Karabük

ORTA KUZAY BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Kırsal alanda kadının yoksulluğu hanenin yoksulluğu ile paralel olmakla birlikte, kadınların ekonomik olarak dışlanmaları, mülkiyet haklarından yoksun oldukları için kaynaklar üzerinde söz sahibi olamamaları Orta Kuzey Bölgesinde' de yoksulluğun temel nedenleri olarak ortaya çıkmaktadır. Oysa yapılan çalışmalarda kadınların ücretli işlerde çalışmak ve işyeri kurmak için oldukça hevesli oldukları ve gelişmeye açık oldukları görülmektedir. Tüm kırsal alanda olduğu gibi burada da kadınların önlerine çıkan en önemli engel eğitim eksikliği olduğu gözlemlenmiştir.

Kırsal alanda kadınlar ve kız çocukları eğitim alma konusunda daha istekli olmalarına rağmen yetersiz kaynaklar ve ataerkil yapı nedeniyle eğitimlerini sürdürememektedirler. Yine bölgenin ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılacak yaygın eğitim programları da oldukça önemlidir. Kız çocuklarının eğitimlerini sürdürebilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmak ve yerel yönetimle işbirliğine girmek bölge açısından bir gerekliliktir.

Sağlık olanakları açısından kırsal alanda yaşayan kadınlar kentte yaşayanlara oranla fırsat ve erişim eşitsizlikleri ile karşı karşıyadır ki bu durum bölgede öne çıkan bir konudur. Kırsal alandaki kadınların sağlık güvencesine sahip olabilmeleri oldukça önemlidir. Bunun için gerekli yasal çalışmaların yapılması, kırsal alanda yaşayan kadınların acil ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bunlarla ilgili sağlık hizmetlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Bölgede tarımsal üretim içerisinde ücretsiz hane işçisi olan kadınlar ağırlıklı olarak emek yoğun işlerde çalışırlar. Küçük meta üreticisi hanelerde ancak kadının yapamayacağı işler için ücretli işçi istihdam edilir. Küçük ölçekli işletmelerde artan girdi maliyetleri nedeniyle tarımsal üretimin tamamen terk edilmesi söz konusudur. Buda hane üyelerini ücretli bir iş arayışına yönlendirmekte, burada da öncelik erkeklerde olmaktadır.

Bölgede kırsal alanda yaşayan kadınların ürünlerin pazarlamasında ki rolü yok denecek kadar azdır. Zira mülkiyet erkeklerin üzerinde olduğu için para ile ilgili işler erkeklerden sorulur. Dolayısıyla kadınlar kendi ürettikleri ürünlerin pazarlanması üzerinde kontrol sahibi değildir.

Türkiye tarımında emek, sermaye ve işgücünü bir araya getiren ve işletme sahibi olan kadın girişimciler yaygın değildir. Kırsal alanda yaşayan kadınların mülk sahibi olamaması ve eğitimsizlik gibi nedenlerden dolayı girişimcilik ve pazarlama konuları marjinal kalmaktadır. Girişimci özelliği taşıyan kadınlar belirlenerek, kendi ürettiği ürünler için bile olsa kadınlar için pazar geliştirmek ve kredi olanakları sağlamak mümkündür. Yapılan çalışmalar kadınların küçükte olsa bu tür girişimcilik faaliyetlerine hazır olduklarını göstermiştir. Özellikle yaşanan doğal çevre çekim alanı haline getirilerek kadınların yaşadıkları yerde gelir elde etme olanakları yaratmaları mümkündür. Bu da kırsal alanda yaşayan kadınların yaşadıkları yerlerdeki doğal kaynakları kullanmaları ile de ilişkilidir.

Doğal kaynakların kırsal alanda yaşayan kadınlar tarafından verimsiz ve bilinçsiz kullanımı söz konusudur. Özellikle tarımsal üretimde ilaçların kontrolsüz kullanımı hem üretilen ürünü hem de toprağı olumsuz yönde etkilemektedir. Yeraltı kaynak suları açısından oldukça zengin olan Eskişehir çevresinde kadınlar tarlaların sulandığı alanlar üzerinde deterjan kullanarak halı, kilim ve çamaşır yıkamakta bu durumda ise hem toprağın hem de suyun kirlenmesine neden olmaktadır. Eskişehir ve çevresi için doğal su kaynaklarının kullanımının uzun dönemde verimli kullanımını içeren projeler üretilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama haklarını korumak, ellerinden almamak olarak tanımlanan sürdürülebilir tüketim olanaklarının yaratılması için projeler yapılması ve politikalar oluşturulması gerekmektedir.

Tarımsal üretimde ücretsiz hane işçisi olarak yer alan kadın her ne kadar kırsal alanda çalışan kadın olarak istatistiklere yer alsada kente göç ettiğinde sosyal güvencesi olmayan ve kayıt dışı işlerde ücretli çalışmaktadır. Bu da önemli bir çelişkidir. Tarımda çalışan kadının ücretsiz hane işçisi yerine "kadın çiftçi" olarak nitelendirilmesi için öncelikle üzerine tapulu toprağının olması gerekmektedir. Örneğin, Eskişehir'in Sarıcakaya ilçesinde olumlu bir örgütlenme biçimi olarak görülen kadınların üye oldukları kooperatif vasıtası ile kredi kullanabilmeleri için mülkiyet sahibi olması gerekmektedir. Oysa kooperatiften yararlanan kadınlar eşlerinin toprağını kiralamış gibi göstererek kredi alabilmişlerdir. Kadınların mülk sahibi olarak kooperatif olanaklarından yararlanmaları için yapılacak yasal düzenlemeler kadınları güçlendirecektir.

Avrupa ülkelerinde Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde kadın çiftçilere verilen yüksek destekler nedeniyle eşleri toprakların tapularını kadınların üzerine devretmişlerdir. Bu nedenden dolayı kadın çiftçilerin güçlenmesi üzerine bilimsel araştırmalar ve yayınlar mevcuttur. Tarımsal üretime yüksek oranda katkılarına rağmen kadınlar sosyal güvenceden yoksundur. Kırsal alanda yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik durumlarına baktığımızda oldukça düşük yaşam standardına sahip oldukları görülmektedir. Kadınlar bir yandan tarımsal üretimde ücretsiz olarak çalışırken diğer yandan da geçimlik üretim aracılığı ile hanenin geçimine katkı sağlamaktadır. Geçimlik üretim, hane üyelerinin yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan gıdaların evde üretilmesidir. Dışarıdan asgari düzeyde satın aldıkları ürünlerin kalitesini, içeriğini sorgulamak bir yana, daha çok ucuz buldukları ürünleri tüketmek yoluna giderler. Dolayısıyla tarımsal üretimde çalışan tüm kadınların sigorta kapsamına alınması için çalışmalar yapılması ve politikalar oluşturulması gerekmektedir.

EGE BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Ege Bölgesi'nde öncelikle cinsiyete dayalı iş bölümü, kırsal alanda yaşayan kadının ücretli olarak işgücü piyasasına katılmasını engelleyen önemli faktörlerin başında gelmektedir. Geleneksel iş bölümü içinde kadının ikincil konumu kadını çalışma hayatından uzaklaştırmakta, kadın yoksulluğunu beraberinde getirmektedir. Kadın emeğinin ekonomik anlamda gelir getirici bir faaliyet olarak görülmemesi, çocuk emeğinin artmasına, çocuk emeğinin artması ise yoksulluk döngüsünün kuşaktan kuşağa aktarılmasına yol açmaktadır. Bu açıdan bakıldığında öncelikle kırsal alanda kadının çalışmasına dönük olumsuz tutumların bu bölgede de kırılması gerekmektedir.

Kırsal alanda doğal kaynakların etkin kullanımı, kadın girişimciliğinin desteklenmesi, sosyal güvenceye sahip olması ve bundan da öte temel ve mesleki eğitime ulaşması kadın emeğinin değerlendirilmesi açısından önem arz eden diğer konulardır. Bu nedenle bu bölgenin ihtiyaçları dikkate alınarak temel ve mesleki eğitim gören kadın sayısının artırılması ve kadınların eğitim gördükleri alanda istihdamı için girişimde bulunulması gerekmektedir. Ayrıca tarımda kadının istihdamı, örgütlenmesi, mesleki eğitimi ve sosyal güvenliği gibi konularda bilgi ve bilinç seviyesini artıracak faaliyetlere süreklilik ve etkinlik kazandırılmalıdır.

Bölgede kırsal alanda karşılaşılan diğer bir sorun ise birçok bölgede olduğu gibi kadınların örgütlenme oranının oldukça düşük olmasıdır. Bundan hareketle kırsal alanda kadınların örgütlenme bilgi ve tecrübe eksikliğini ortadan kaldıracak çalışmalara hız verilmelidir. Kooperatifleşme çoğalmalı, kadınların kooperatiflerde varlığı artırılmalıdır. Bu kooperatiflerin profesyonel danışmanlık hizmeti alabilmesi sağlanmalı, kooperatiflerde üniversitelerin, kooperatifçilik, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, işletme, pazarlama bölümü mezunu uzman ve yöneticiler çalıştırılması sağlanmalıdır.

Kırsal alanda kadın istihdamına olumlu etki edecek diğer bir faktör ise kadın girişimciliğinin artırılmasıdır. Bu amaçla girişimciliği destekleyen yasal düzenlemeler oluşturulmalı ve bu düzenlemelerde uygulama kolaylığı sağlanmalıdır. Kadın girişimci rol modelleri, girişimci olmaya aday diğer kadınlara örnek teşkil etmesi açısından, tanıtılmalıdır. İlk kez girişimci olacak kadınlara özel teşvik ve destekler verilmeli; bölge çapında girişim ve ekip çalışmasını özendirilen kampanyaların sayısı artırılmalıdır. "İş kurma-girişimcilik eğitimi" ve özellikle özgüveni artırmayı hedefleyen "kişisel gelişim eğitimleri" kırsal alanda da verilmeli; böylece girişimci kadınların sayısı çoğaltılmalıdır.

Bölgede kırsal alanda doğal kaynakların korunarak kullanımı ve yönetiminin daha etkin hale getirilmesi de bir diğer önemli konudur. Bu açıdan bakıldığında doğal kaynakların korunmasına yönelik eğitim projelerinin yaygın hale getirilmesi; doğal kaynaklara zarar veren faaliyetlerin önlenmesi konusunda çalışmaların yapılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Özellikle kadın çiftçilere yönelik eğitim faaliyetlerinin Bakanlığın yıllık eğitim ve yayım programları içine dâhil edilmelidir. Doğal dengeyi bozulmasını önlemek için yeni sulama teknikleri ile kontrollü ilaç ve gübre kullanımının etkinleştirilmesine dönük projeler yaygınlaştırılmalıdır.

Ayrıca parçalanmış tarım arazilerinin toplulaştırılması konusundaki çalışmalara hız verilmelidir.

Sonuç olarak, kadının üretimdeki rolünü artıracak mikro ve makro politikalar oluşturulması ve bunların uygulanabilirliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla oluşturulacak politikaların toplumsal cinsiyet temelli bakış açısına sahip olması, özelden kırsal alanda, genelde ise ülke düzeyinde kadın emeğinin ekonomik anlamda değer kazanması açısından gereklidir. Gerek erkek gerekse kadın çiftçilerin temel ve mesleki eğitime erişimleri sağlanmalı ve tarımsal üretim konusunda bilinç düzeyleri arttırılmalıdır. Kırsal alanda kadın üreticilerin sosyal güvenlik kapsamına alınması ve çiftçilere prim ödemelerinde kolaylık sağlanması gerekmektedir. Kırsal alanda kadın girişimciliğini ve kadın istihdamını arttıracak politikalara öncelik verilmelidir. Bu amaçla çalıştay bölgesinde kırsal alanda kadın emeğinin etkin hale getirilmesini amaçlayan bir pilot projenin hazırlanarak uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KARADENİZ BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Karadeniz Bölgesi'nde Yoksulluk konusu ele alındığında; tarım politikalarının mevcut tarımın geliştirilmesinin önünü tıkaması, kadınların daha çok çalışmalarına rağmen örgütlenme aşamasında yetersiz kalmaları, yerel yönetimlerde kadınların karar mekanizmasında yeterince yer almaması veya engellenmesi, pazarlama konusunda üretici örgütlerinin örgütlenmesini tam anlamıyla tamamlamamış olması, kırsal kalkınmaya yönelik bireysel kredilerden kadınların yararlanma oranının düşük olması, yakacak, yiyecek yardımı gibi sosyal yardımların kadınları tembelleştirmesi, alternatif ürünler için tarım alanlarının yeterli düzeyde planlanmaması, zirai mücadelenin yeterince ve gereğince yapılmaması, Karadeniz yöresine ait hayvan ıslahının yeterince yapılmaması ailelerin ve kadının gelirini etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, tarımsal gelirlerin yüksek olmaması, buna rağmen tarımsal girdi fiyatlarının yüksek olması nedeniyle insanların üretimden soğuması, ithal tekstil ürünlerinin piyasada çok yoğun yer almasından dolayı el sanatları gibi yöresel faaliyetlerin yapılma oranının düşmesi, ithal ürünlerin yörede üretilmiş gibi satılması, ekonomik girdiler üzerinde kadının çok fazla hakkının olmaması, tarımsal ve hayvansal ürünlerin ham halde (işlenmeden) satılması gibi nedenler de kadın yoksulluğunu etkilemektedir. Özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi'nde coğrafi yapının, tarımsal faaliyetleri zorlaştırması bölgede ailelerin ve kadının ekonomik gelirin olumsuz yönde etkilemektedir.

Eğitim ile ilgili olarak; konunun uzmanı olmayan kişi ya da gruplarca ev toplantıları yapılarak, kadınların ve kız çocuklarının pek çok toplumsal konuda yanlış bilgilendirilmesi, kırsalda ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin, özellikle zorunlu temel eğitimden sonraki eğitim sürecinde çocukları arasında tercihlerini çoğunlukla erkek çocuktan yana kullanması gibi nedenler Karadeniz Bölgesi kadınının eğitimden yararlanma olanaklarını olumsuz etkileyen durumlar olarak belirlenmiştir.

Temiz su kaynaklarının kirlenmeye başlaması, yazın temiz su bulma sorununun yaşanması, kanser vakalarının artması, kırsaldaki kadınların, bölgenin coğrafi koşulları ve iş yükü nedeniyle bazı hastalıklara daha fazla maruz kalması (bel fıtığı, romatizma, kemik erimesi...), Doğu Karadeniz Bölgesi'nde tiroit hastalıklarının (guatr gibi) yaygın olması, süt ürünlerinin yeterli düzeyde tüketilmemesinden kaynaklanan kemik erimesi gibi rahatsızlıklarla karşılaşılması bölgede tespit edilen sağlık sorunlarıdır.

Tarımsal Üretimi etkileyen faktörler; temel ve mesleki eğitim eksikliği, örgütsel yapısının yetersizliği (kadının aktif katılım eksikliği), miras yoluyla bölünen parçalı ve küçük arazi yapısı nedeniyle tarımsal üretimin bir ailenin geçimini karşılayacak düzeyde olmaması, engebeli arazi yapısı nedeniyle tarımsal mekanizasyonun yetersiz olması ve dönemsel tarıma dayalı işgücünün artması, kırsal kadının üretimde bulunduğu işletmelerin küçük olması, bölgede doğrudan kadına yönelik istihdam alanının az olması ve yerel yönetimlerin desteğinin yetersiz olması, tarımsal üretimde mevsimsel göç yaşanması olarak belirlenmiştir.

Kırsal alanda kadın girişimciliği ve pazarlama konusu; bölgede arazinin coğrafik konumu, engebeli ve parçalı arazi yapısı nedeniyle üretilen ürün yetersizliği, Bölgede yetiştirilen ürünlerin köyden kent pazarlarına nakliye sorunu, örgütlenme yetersizliği, üretilen ürünü pazarlama aşamasında koruma ve muhafaza koşullarının yetersizliği, tarımın hala geçimlik yapıyor olması (girişimci olarak değil köylü olarak), bölgede lider çiftçilerin azlığı, kırsal alanda kadına yönelik yapılan yatırım ve desteklerin doğru kanallardan yapılamaması ve yeterince duyurulmaması, kadına verilen kredilerin azlığı, teknoloji kullanımının yetersiz olması, kadının karar alma sürecinde yer almaması, kadına yönelik danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği gibi konular öne çıkan problemlerdir.

Dağınık yerleşim, imarsız, plansız ve kişiye özel yol yapımı, arazinin eğimli ve toprak yapısının sığ olması, heyelan/erozyon yoluyla toprak kaybının yüksek olması, toprağın amaç dışı kullanımı (yerleşim, yol, HES, sanayi tesislerinin kurulması, taş ocakları ve maden işletmelerinin açılması), toprağın kimyasal atıklarla kirlenmesi (gübre, tarım ilacı, evsel ve endüstriyel atıklar), yanlış tarım uygulamaları (arazi işleme şekilleri, bitki seçimi), tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanarak küçük birimlerden oluşması ve işletmelerin çok parçadan meydana gelmesi, kırsal kesimdeki su kaynaklarının gelişigüzel (boşa) akması, köylerdeki alt yapı yetersizliği (sulama, içme suyu, kanalizasyon vb.), erozyon ve sele bağlı su yatakları ve kaynaklarındaki tahribatin fazla olması, meraların amaç dışı kullanımı (Turizm, sanayi, tarla, maden, yanlış yapılaşma vb.), plansız ve bilinçsiz otlatma, ormanlarda kaçak ve kontrolsüz kesim (Yakacak odun ve çıra çıkarma) doğal kaynakların kullanımı ve yönetimini etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir.

Ayrıca; bölgeye özgü kültürel değerlerin (mimari, yemek, eşya, halı vb.) korunmaması ve desteklenmemesi, kadın istihdamının daha yoğun yapılabileceği alternatif üretim (tıbbi ve aromatik bitki üretim/satışı, ev tipi konserve, reçel süt ve süt ürünleri vb.) ve sanayinin teşvik edilmemesi, eko-turizm ve tarıma dayalı yeşil turizmin geliştirilmemesi ve yaygınlaştırılmaması, bölge ekosistemi ve ekonomisinde önemli bir yeri olan arıcılık konusunda kadınların teşvik edilmemesi Doğal kaynakların kullanımı ve yönetimini etkileyen diğer faktörler olarak ortaya çıkmaktadır.

Kırsal alanda kadın istihdamı, Karadeniz Bölgesi'ndeki arazilerin parçalı, küçük ölçekli ve dolayısıyla mülkiyet problemlerinin çok olmasından ve mevsimsel göçe maruz kalmasından olumsuz etkilenmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde tarımsal arazilerin amaç-dışı kullanımı ve göç nedeniyle boş kalması, Küre-

selleşme ve özelleştirme başta olmak üzere, ulusal politikaların Karadeniz Bölgesi'nde yerel üretime yönelik kadın istihdamı alanlarını daraltması, kadınların piyasaya yönelik üretim yapmaması ve dolayısıyla satış ve pazarlamada etkin rol alamaması, Karadeniz Bölgesi'nde kırsal yerleşimin çok dağınık olması nedeniyle, özellikle kadınların katılımının sağlanamaması istihdamı etkilemektedir.

Karadeniz Bölgesi'nde kırsal alanda mevcut olan kooperatif, üretici birliği ve diğer örgütlenmelerin işlevsel ve güçlü olmaması yanında kadınların yeterince yer almaması, Kırsal alanda liderlik ve sivil toplumculuk eğitiminin olmaması ve dolayısıyla bu anlamda bilinçli liderlerin bulunmaması kırsal alanda kadının örgütlenmesini etkileyen faktörlerdir.

Kırsal alanda kadının sosyal güvenliği, tarımsal faaliyetlerin doğası gereği, kırsal alanda yaşayanların gelir düzeylerinin düşük olması, Karadeniz Bölgesi kırsal alanında yaşayan kadınların genel eğitim seviyesinin düşük olması, kırsal alandaki kadınların geleneksel yapı içerisinde erken yaşta evlilik yaparak eşinin sosyal güvenlik şemsiyesi altına girmiş olması, Karadeniz Bölgesi'ndeki mevsimlik ve geçici işçilerin kayıt altına alınamamaları, tarımsal faaliyetlerin mevsimlik olmasından dolayı kırsal alandaki kadınların, sürekli ve düzenli bir gelire sahip olmaması, Türkiye genelinde olduğu gibi Karadeniz Bölgesi'nde tarım sigortası yaptırmının yaygın olmaması gibi faktörlerden etkilenmektedir.

2010 YILI BÖLGESEL ÇALIŞTAYLAR

III. BÖLGE; Marmara Bölgesi (28-30 Eylül 2010)	VIII. BÖLGE; Ortadoğu Bölgesi (13-15 Ekim 2010)	VI. BÖLGE; Güneydoğu Bölgesi (23-25 Kasım 2010)
1.Bursa	1.Adıyaman	1.Bingöl
2.Kocaeli	2.Sivas	2.Siirt
3.Edirne	3.Amasya	3.Bitlis
4.Sakarya	4.Tokat (Koordinatör İl)	4.Şanlıurfa
5.İstanbul	5.Elazığ	5.Diyarbakır
6.Tekirdağ (Koordinatör İl)		
7.Kırklareli	6.Tunceli	6.Van
8.Yalova	7.Malatya	7.Hakkari
9.Düzce		8.Batman
		9.Mardin (Koordinatör İl)
		10.Şırnak
		11.Muş

MARMARA BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Marmara Bölgesi kırsal alanında hızlı ve çarpık kentleşme, altyapı eksiklikleri, tarım arazilerinin sanayi amaçlı kullanımı, atık yönetiminin-kontrolünün olmayışı, denetimsizlik, mevzuattaki boşluklar çevre sağlığını tehdit etmektedir. Özellikle tarımsal üretimde kullanılan kimyasalların bilinçsiz kullanımı yeraltı ve yerüstü su kaynaklarını olumsuz etkilemekte, bu olumsuzluk elde edilen ürünlerin kirliliği ile

daha da önemli hale gelmektedir. Kimyasal kirliliğe ek olarak genelde eğitimin, özelde de sağlık eğitiminin yetersizliği, gıda ve su hijyeninin sağlanamamasına; bu durum da mikrobiyolojik kirlenme nedeniyle enfeksiyon hastalıklarının sık görülmesine neden olmaktadır. Ekonomik ve sosyal sorunlarla boğuşan kadınlar bütün bunların üzerine uğradıkları aile içi şiddet nedeniyle fiziksel ve ruhsal bozukluklar yaşamaktadır.

Tarım alanlarında çalışan kadın ve erkek işçilerin çalışma koşulları yeterince güvenli değildir. Yaşanan sorunların temel nedenlerinden, belki de en önemlilerinden biri de ilgili kurum ve kuruluşlara kırsalda yaşanan sağlık sorunlarıyla ilgili düzenli veri akışının olmaması ve söz konusu kurum ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliğidir.

Bölgede geleneksel ataerkil zihniyetin kadın üzerindeki egemenliği önemli bir sorundur. Kadının ekonomik özgürlüğünün aile birliğini bozacağı yönündeki inanç, erkeğin var olan aile içi iktidarını daha da güçlendirmektedir. Bu da kadının statüsü ile ilgili mevcut olumsuzluğun sürmesine neden olmaktadır. Erkeğin tarım alanındaki hakimiyeti, kadını tarım alanında görünmez kılmaktadır. Kadının sahip olduğu beceriler bir meslek olarak kabul edilmemekte, yeterli saygı gösterilmemektedir. Kadının bilgi kaynaklarına ulaşamaması ya da ancak erkekler üzerinden ulaşabiliyor olması erkeğe bağımlılık yaratmaktadır. Medeni Kanun'da kadın ve erkek eşit haklara sahip olmasına karşın; uygulamada kadının mirastan mahrumiyeti söz konusudur ve bu durum toplumsal olarak "normal" karşılanmaktadır. Kadınların, kadın hakları konusundaki bilgileri yetersizdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği tarım alanında daha derinleşmekte, bu da yoksulluğun üretilmesinde ve devamında belirleyici unsur olmaktadır.

Bölgede kadın okur-yazarlık düzeyi, ülkenin diğer bölgelerine kıyasla daha yüksek olmasına karşın yetersizdir. Kadınların ortaöğretime -özellikle mesleki eğitime- katılım düzeyleri; kırsal alandan illere ulaşım, barınma ve ekonomik sorunlardan dolayı yetersiz kalmaktadır. Kız öğrenciler taşımalı eğitim sisteminden dolayı okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde örgün eğitimden istenen düzeyde yararlanamamaktadır. Örgün eğitimdeki sorunlara ek olarak kadınlar yaygın eğitimde de geri kalmaktadırlar. Bölgede eğitim gereksinimlerinin belirlenmesine yönelik ihtiyaç analizleri yapılmamaktadır. Verilen eğitimlerin bölgesel olarak ihtiyaca hizmet etmemesinden dolayı katılım düşmektedir. Kırsal alanda verilen eğitimlerin yoğunluklu olarak köy kahvelerinde verilmesi kadınların eğitim almalarını engellemektedir. Halk Eğitim Merkezlerinden bölgenin ihtiyacını karşılayacak yönde kurslar, eğitimler talep edildiğinde uygun modül olmadığı ifade edilerek taleplere cevap verilememektedir. Tarım ve ev ekonomisi konularında bilgi eksikliği kadınların üretime katkı yapmalarına engel oluşturmaktadır.

Marmara Bölgesi doğal kaynaklar açısından zengin bir bölge olmasına karşın bu kaynaklar çok farklı çevre sorunları ile karşı karşıyadır. İçme suları öncelikli olmak üzere tarımsal faaliyetlerde kullanılan su kaynakları ve aynı zamanda doğal yaşam alanı olan göl ve denizler bölgede bulunan büyük şehirler ile endüstriyel kuruluşlar tarafından kirlenmektedir. Tarımsal uygulamalarda yapılan hatalar, su kirlenmesinin yanı sıra toprak kirlenmesine ve insan sağlığını olumsuz etkileyen ürünlerin yetiştirilmesine yol açmaktadır. Bölgede mevcut Milli Parklar ve doğal yaşam alanları tehdit altındadır. Bu alanların korunması ve genişletilmesine gerek duyulmaktadır. Su kaynaklarının etkin biçimde yönetilememesi nedeniyle sel ve taşkınların olması ve bu felaketlerin kadının günlük hayatını, tarımsal faaliyetlerini etkilemesi nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır.

Kırsal alandaki kadınların üzerinde sosyal, kültürel ve geleneksel baskıların olması ve bu baskıların kadın girişimciliğini olumsuz yönde etkilemekte olup, kadın girişimcilerin geleneksel yöntemlerle ürettiği gıda ürünlerinin üretim ve pazarlamasında, mevzuattan kaynaklanan zorluklar yaşamaktadır. Kadınların kuracakları işletmelere ait ilk yatırım sermayelerini kolaylıkla elde edememesi, geleneksel ürünlerde markalaşmanın zorluğu, standart kalitede ürünlerin üretilmemesi ve sürdürülebilirliğin sağlanamaması sorun olmaktadır. Tarımsal üretimde girdi fiyatlarının yüksekliği, kadının iş yükünün fazlalığı ve çeşitliliği, pazarlamada üreticinin yer alamaması ve fiyat oluşumu konusunda yeterince etkin olamaması ve bölgede sanayinin yoğun olması nedeniyle ortaya çıkan kirlilik tarımsal üretimi olumsuz etkilemektedir.

Kırsal alanda çalışan kadınlara ait il bazında istatistiksel verilerin yetersiz olması nedeniyle kadının istihdamı ve örgütlenmesi, dolayısıyla istatistikler oluşturulamamakta ve mevcut durum analizi yapılamamaktadır. Kırsal alanda kadın istihdamda yer almakta ancak, karşılığında herhangi bir gelir elde edememekte ve alınan kararlara katılamamaktadır. Kırsal alanda kadınların daha çok emeğe dayalı alanda çalışması nedeniyle, tarımda makineleşme sonucu kadın istihdamı azalmaktadır.

2000 yılında başlayan desteklemelerle Ziraat Odalarında kadın üye sayısı artmıştır. Ancak, erkekler daha etkin konumdadır ve kadınların Ziraat Odasına üyelikleri pasif durumda devam etmektedir. Örgütlenme sırasında ve var olan örgütler içerisindeki erkek egemenliği nedeniyle kadınların aktif rol alması oldukça zor olmaktadır. Var olan üretici örgütlerinde ise ortaklar arasında bölünmüşlük görülmekte, birlik-beraberlik ve güven sorunu yaşanmaktadır. Bu da ekonomik anlamda etkili bir yapılanmaya engel olmaktadır. Bölgemizde aynı konuda çalışan çok sayıda tarımsal amaçlı örgüt bulunmaktadır. Bu durum örgüt kirliliğine yol açmakta, etkin çalışmalarını engellemekte, örgütlerden beklenen faydayı ve katılımı azaltmaktadır.

Kadınların sigorta yaptırmamalarının en temel nedenleri arasında ataerkil aile yapısının egemen olması ve kadını ikincil konuma itmesi göze çarpmaktadır. Ayrıca, kırsalda kadının sosyal güvenlik konusunda bilgi sahibi olmaması, tarımda çalışanların hasat döneminde gelir sahibi olmalarına karşın sigorta prim ödemelerinin aylık periyotlarla yapılması zorunluluğu ve sigortalı olmayı teşvik edici yapılanmanın yeterli düzeyde olmaması karşılaşılan başlıca sorunlardır.

ORTADOĞU BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Ortadoğu Bölgesi'nde diğer bölgelerde olduğu gibi yoksulluktan en fazla etkilenen kadınlardır. Bölgede bulunan kadınların %65'i zorunlu ihtiyaçlarını çoğu zaman karşılayamamaktadır. Bölgede kadın, ücretsiz aile işçisi olarak çalışmakta ve emeğinin karşılığını alamamaktadır. Kırsal yaşamda kadının yoksulluktan daha az etkilenmesini sağlamak ve kente zorunlu olarak göç etmesini engellemek amacıyla; kadının her alanda bilinçlendirilmesi ve alınan kararlarda söz sahibi olması için eğitim olanaklarından yararlanması, yasal düzenleme, denetleme ile kırsal alandaki kadınların mirastan pay almalarının sağlanması, mikro kredi uygulamalarının yaygınlaştırılması, kadın girişimciliğinin özendirilmesi ve tarımda kullanılan yeni tekniklerin kadın çiftçilere öğretilmesi bölgede kırsal alandaki gelişime önemli katkı yapacaktır. Bölgede kırsal alanda ekonomik yetersizliklerin olması ve bunun eğitime yansımaları kırsal alanda kadının ön plana çıkmasının önünde en büyük engeldir. Kırsal alanda kadın ekonomik yönden desteklenmeli, sosyal güvence altına alınmalı, mesleki eğitimine yönelik çalışmalar artırılmalı, 0-6 yaş kategorisindeki çocuklara yönelik projelerin artırılarak çocuk eğitimi konusunda kadınlara gerekli eğitimler verilmelidir.

Bölgede kırsal alanda kadının yaşadığı sağlık sorunlarının temelinde ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bulunmaktadır. Adölsan gebelikler, doğum öncesi ve sonrası bakım yetersizliği, genital sistem enfeksiyonları, kırsaldaki kadınların iş yükü nedeniyle bazı hastalıklara daha fazla maruz kalması (bel fıtığı, romatizma vb.), iyot yetersizliği nedeniyle tiroit hastalıkları ve anemi bölgede kadınların karşılaştığı en sık sağlık problemlerinin başında gelmektedir. Bu sorunlara yönelik kırsal alanda gezici sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, gıda muhafazası konusunda kadınları bilgilendirici çalışma yapılması, kadın sağlığı konusunda erkekleri de bilgilendirici çalışmalar yapılması, tarımda çalışan kadınlara sağlık sigortasının yapılması sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Bölgede kadın çiftçilerin işletmede tarımsal üretim kararlarının alınması, iç ve dış finansal kaynakların sağlanması, pazarlama gibi daha teknik konularda arka planda kaldıkları görülmektedir. Bölgede kadın girişimciliğinin yeterli olmaması ve kadınların tarımsal desteklerden yararlanamaması, kadın çiftçilere yönelik danışmanlık hizmeti veren kuruluşların olmayışı, üretilen bilgi ve teknolojilerin üreticilere ulaştırılmaması, üretim planlamasına geçilememesi, tarımsal kuruluşlar, üniversiteler ve üreticiler arasında koordinasyonun sağlanamaması, üretim yapılan tarımsal arazilerinin küçülmesi, tarımsal üretimde sigorta sis-teminden yeterince faydalanılmaması, modern girdi ve teknolojilerin kullanılılmaması ve üreticilerin örgütlenememeleri en önemli sorunlardır.

Bölgede kırsaldaki kadınların; eğitim düzeyinin yetersizliği, bilgi ve beceri yetersizliği ile özgüven eksikliği; kadınların kendi ürettikleri ürünleri sürdürülebilir şekilde satma imkânlarının olmaması; girişimci kadınların pazarlama konusundaki bilgi eksikliği; tüketicinin istediği tarzda, kalitede ve miktarda ürünün pazara sunulmaması; girişimcilik konusunda başarılı rol modellerin azlığı ya da var olanlardan haberdar olunmaması; örgütlenme içindeki kadın üye sayısının yetersizliği; yasal mevzuatlardaki cinsiyet eşitliğine rağmen kültürel ve toplumun etkisi ile uygulamada kadınların koşullardan eşit yararlanamaması; verilen teşviklerden kırsal kesimdeki dar gelirli kadınların yararlanamaması/ ekonomik kaynaklara, kredilere ve bilgiye erişim sorunlarının bulunması mal varlığının yetersizliği gibi sorunlar girişimcilik ve pazarlama konularında ortaya çıkan temel sorunlardır.

Bölgede su kaynakları ve doğal çevre tarımsal girdiler, evsel atıklar ve özellikle kırsal alanda gelişigüzel bırakılan çöpler yoluyla kirletilmektedir. Bu durumdan genelde hane içi temizlikten sorumlu gösterilen kadınlar daha çok etkilenmektedir. Suyun bitmez-tükenmez bir kaynak yaklaşımıyla bilinçsiz kullanımı, çayır-mera alanlarının yanlış kullanımı sonucu sürdürülebilirliklerinin risk altına girmesi sorun alanları olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bölgeye özgü bitki çeşitleri bilinçsiz toplanma sonucu yok olma tehdidi altındadır. Tıbbi ve aromatik bitkiler ile bu bitkileri toplayan kadınların emekleri de yeterince değerlendirilememektedir. Bu çerçevede kadınların doğal kaynakların kullanımı, yönetimi ve korunması konusunda bilinçlendirilmesi, bu yönlü etkin ve yaygın eğitim-yayım çalışmalarının düzenlenmesi, kadınların bilinçlendirilerek, aile bireyleri üzerinde ve tarımsal üretimle ilgili karar süreçlerinde etkin olmalarının sağlanması gerekmektedir.

Bölgede kırsal alanda kadınların ne kadarının sosyal güvenlik şemsiyesi altında olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte kadınların sosyal güvenlikten faydalanmalarını sağlayacak düzenleme ve uygulamalar da yetersizdir. Bu sebeple kırsal alanda kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması için gerekli çalışmalar yapılması ve hiçbir sosyal güvencesi olmayan kadınların çocukları belli bir yaşa gelene kadar hem kendileri hem de çocuklarını kapsayacak şekilde bir sosyal güvenlik uygulaması gerekmektedir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU ÇALIŞTAYI

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kırsal alanda yaşayan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle fazla sorumluluklar üstlenmeleri, eğitim yetersizlikleri, kız çocuklarının okula gönderilmemesi, mülkiyet bilincinin gelişmemesi, üretim aşamasında aktif olarak çalışmakla birlikte kazandıkları ve kazandırdıkları paraları harcama özgürlüğüne sahip olmamaları, tarlada, ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaları temel sorunlar olarak belirlenmiştir.

Bölge kadınlarında; aşırı doğurganlık, erken evliliklerin olması ve erkek çocuk isteme, çok eşlilik, inançları nedeniyle aile planlaması yöntemi kullanmama, erkek doktora gitmek istememe, aşiretin güçlenmesi için, her çocuğun aileye gelir getiren biri olarak görülmesi kırsaldaki kadının hiçbir karar alma notasında değerinin olmaması, psikolojik sorunlar ve intiharlar, aile içi şiddet, akraba evliliğine bağlı konjenital sorunlar, yetersiz ve dengesiz beslemeye bağlı sağlık sorunları, foseptik çukurun olmamasına bağlı sorunlar (ishal, tifo vb.) sağlık açısından öne çıkan sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Bölge kadının aile içi sorumlulukların fazlalığı nedeniyle teknolojik tarımsal üretimde yeterince yer alması, tarımsal mekanizasyon ve desteklemelerin yetersizliği, tarımsal girişimciliğin ve örgütlenmenin yetersizliği, tarımsal üretimde alt yapı eksiklikleri ve girdi maliyetlerinin yüksekliği, yöresel olarak yetiştirilen ürünlerde birim alandan alınan verimin düşüklüğü tarımsal üretimde yaşanan sorunlardır.

Bölgede kırsal alandaki kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması (örgün ve mesleki eğitim), bilgiye erişimin önündeki engeller (Kredi imkanları, yasal mevzuat, teknoloji), bölgede nüfusun hızlı yer değiştirmesi (kırdan-kente göç, mevsimlik işçi göçü), danışmanlık ve teknik destek konusundaki eksiklik, girişimcilik konusunda kadınlara örnek olacak kadın çiftçilerin proje ve yaşantılarına ait bilgi ve belgelere (cd, tv programları, kitap, broşür) ulaşamamaları, cinsiyet ayrımcılığının kadınların girişimciliğinin önünde engel teşkil etmesi, kadınların iletişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar (dil bilmeme, dile yeteri kadar hakim olamama ve karşı cinsle iletişime geçmekte tedirgin olma), ev içi emeğinin kadının sorumluluk alanı olarak görülmesi ve dışarıda çalışmayla birlikte çalışma yükünün ağır olması yanında üretilen ürünlerin muhafazası ve pazarlamasındaki sorunlar girişimcilik ve pazarlamada yaşanan sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca toprak ve suyun bilinçsiz ve verimsiz kullanılması ile toprak yapısının bozulması, orman alanlarının tahrip edilmesi, doğal flora ve canlıların (bambus arı, süneparazitörü), korunamaması, sıcak su kaynakları, güneş ve rüzgar gibi enerji kaynaklarından yararlanılamaması, tezek ve anız yakma olaylarının yüksek düzeyde olması, baraj ve yol yapımlarının doğal alanı tehdit etmesi bölgede doğal kaynakların kullanımı ve korunmasında temel sorunlar olarak tespit edilmiştir.

Bölgede yaşayan kadınların kimlik ve özgüven eksikliği, bölgenin sosyal ve kültürel yapısı, bilinçsiz örgütlenme (sayısal çoğunluğu oluşturmak amacıyla), girişimci kadınların kredi ve teşvik kaynaklarına erişememesi, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, erkek egemenliği ve toplumsal yapının tutuculuğu, mesleki eğitim kurslarının yetersizliği, tarımsal istihdam ve örgütlenmede yaşanan temel sorunlardır. Kadınların eğitim yetersizliğine bağlı olarak sosyal güvence altına alınma arayışında olmamaları, yoksulluk nedeni ile prim ödemesindeki yetersizlikler, sosyal güvenlik konusunun kadınların bilgi sahibi olmamaları temel sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.

2011 YILI BÖLGESEL ÇALIŞTAYLAR

IV. BÖLGE; Akdeniz Bölgesi (12-14 Ekim 2011)	V. BÖLGE; Kuzeydoğu Bölgesi (27-29 Eylül 2011)	IX. BÖLGE; Orta Güney Bölgesi (1-3 Kasım 2011)
1. Adana	1. Ağrı	1. AFYON
2. İçel	2. Artvin	2. Niğde
3. Antalya	3. Erzincan	3. Kayseri
4. Kahramanmaraş	4. Erzurum	4. Aksaray
5. Gaziantep (Koordinatör İl)	5. Kars (Koordinatör İl)	5. Konya (Koordinatör İl)
6. Kilis	6. Ardahan	6. Karaman
7. Hatay	7. Iğdır	7. Nevşehir
8. Osmaniye		

AKDENİZ BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan kırsal alan kadınlarının en önemli sorunlarından birisi yoksulluktur. Eğitim seviyesi düşük, ücretli işte erkeklerle rekabet edemeyen, genellikle mirastan daha az yararlanan, düşük gelirli, ücretsiz aile işçisi olarak sosyal güvenceden yoksun olan kadınlar, çeşitli kurumların proje ve kredi desteklerine de ulaşamamaktadır. Sosyal, siyasal, ekonomik ve yasal alanda kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmelidir. Bundan hareketle sosyal statüsünü yükseltmek ve yoksullukla mücadele edebilmek için kadınlar her açıdan güçlendirilmeli ve istihdamını artıracak eko-turizm, agro-turizm gibi yeni çalışma alanları tanıtılmalı, özendirilmeli, gerekli destek verilmelidir. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri ile kadınların özgüvenleri artırılarak iş gücüne daha fazla katılımları sağlanmalı, girişimcilikleri teşvik edilip, desteklenmelidir.

Akdeniz Bölgesi kırsalında kadınlar, eğitim düzeyinin düşüklüğüne bağlı olarak sağlık hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanamamaktadır. Özellikle doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası bakım hizmetlerini yetersiz almakta, çoğu zaman sağlıklı koşullarda doğumlarını gerçekleştirmektedir. Kırsal yaşam koşullarının etkisiyle kadın, gebelik ve doğum sonrası dönemde de çalışmak zorunda kalmaktadır. Sağlık hizmetlerinin kırsal alanda yetersizliği ve bu hizmetlere ulaşmanın her zaman mümkün olmadığı gerçeği, özellikle Akdeniz Bölgesi kırsalı için de vurgulanmıştır. Kırsalda kadınlar açısından sağlık sorunlarının çözümünde kısa vadede mobil sağlık hizmetleri önemli bir araç olacaktır.

Akdeniz Bölgesi'nde kırsal alanda yaşayan kadınların örgün ve yaygın eğitimi konusunda önemli sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların başında, eğitime ulaşamama ve böylece eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanamama gelmektedir. Kırsal alandaki kız çocuklarının önemli bir kesimi, işgücü ihtiyacı nedeniyle eğitim-öğretim imkânlarından yoksun bırakılmaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi, Akdeniz Bölgesi'nde de kadınların eğitimi konusunda yerel ve yaygın basın vereceği mesajlar oldukça önemlidir. Kırsal alanda görev yapan kamu personelinin bu yörelerde ikamet etmeleri halkın bilinç düzeyinin artırılmasına katkıda bulunacak ve rol model olarak topluma yarar sağlayacaktır. Bakanlıkça açılan kurslarda eğitimin sürekliliği ve yeterli kadın katılımının sağlanması da önemli görülmektedir. Kız ve erkek çocuklarının eşit eğitim imkânlarına sahip olabilmesi için, okullara ulaşım, konaklama, beslenme

ve ekonomik yetersizliklerin giderilmesi gerekmektedir. Ayrıca, çocuk ve gençlerimizin doğa ve tarım konularına ilgilerini artırmaya yönelik farklı özendirici programlar uygulanabilir. Kırsalda kadınların yaygın eğitimi ve kapasite artırmalarına yönelik olarak çalışan ev ekonomistlerinin sayısının artması da önemli görülmektedir.

Tarımsal üretimin büyük çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde de kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Akdeniz Bölgesi kırsal alanında tarımsal üretime katkı açısından çiftçi kadınların kredi kullanımında teminat gösterme zorunluluğu kredi olanaklarından yeterince yararlanamama durumunu ortaya çıkarmaktadır. Hayvancılık faaliyetlerinde de yoğun olarak yer alan kadınların eğitim-yayım uygulamalarındaki yetersizlikler nedeniyle bakım-besleme konusunda bilgi eksikliği bulunmaktadır. Özellikle kadınlar tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır. Tarımsal işlerin yoğunluğu aynı zamanda kadınların aile ve çocuklarına yeterli zaman ayıramamalarına da neden olmaktadır. Bütün bu sorunların giderilmesinde tarımsal üretimde etkin rol oynayan kadınlara yönelik kısa, orta ve uzun dönemli programlar geliştirilerek, üretim kararlarına aktif katılımı sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra kadın çiftçilere yönelik tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin artırılması ve bu yolla kadın çiftçilerin bilinçlendirilmeleri önem taşımaktadır. Kadınlara yönelik hazırlanan üretim planlarında, kadının sosyal statüsünün yükseltilmesi ve sosyal güvenceye kavuşturulması öncelenmelidir. Bu bağlamda sadece Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı değil; üniversiteler, üretici örgütleri, kadın örgütleri, yerel yönetimler ve medya gibi paydaşların işbirliği ve eşgüdüm halinde çalışması son derece önemlidir.

Akdeniz Bölgesi'nde kadın girişimciliği ve pazarlama alanında kadının rolünü etkileyen en önemli sorunların eğitimin yetersizliği ve girişimci kadına yönelik toplumun olumsuz bakış açısı olduğu ortaya konulmuştur. Girişimcilik ve pazarlama konusunda Bölge'nin güçlü yönlerinin iklim ve coğrafi konumunun olduğu, öne çıkan en zayıf yönünün ise toplumda kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımlar olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. Sorunların çözümünde öne çıkan temel bulgu, kırsal alanda kadınların girişimcilik ve pazarlama eğitiminin yaygınlaştırılması ve verilen eğitimlerin niteliğinin artırılması, girişimci olmak isteyen kadınların desteklenmesi, bunun yanı sıra üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler vb. kurumların paydaş olarak süreçte aktif rol almaları yönündedir.

Kadının kırsal alanda cinsiyete dayalı işbölümü sonucu ev içi ve ev dışında yerine getirdiği birçok iş doğayla ilgilidir. Doğal dengenin bozulması, biyolojik çeşitliliğin azalması, iklim değişikliği, enerji kaynaklarının azalması kırsal alandaki kadını doğrudan etkilemektedir. Kadın ve erkek geleneksel rollerinden dolayı doğal kaynakların kullanımında farklı bilgilere ve deneyimlere sahiptir. Kadınların sorumlu oldukları tarımsal faaliyetlerin yanı sıra ısınmak ve yemek pişirmek için gerekli olan odun toplama, temizlik, çamaşır, bulaşık yıkama gibi faaliyetler için su temin etme görevi de bulunmaktadır. Kadınlar zamanının önemli bir bölümünü, yerleşimlere göre değişmekle birlikte, odun toplamakla ve/veya su taşımakla geçirmektedir. Yoksulluğu erkeklerden daha fazla yaşamaları nedeniyle kadınların, doğal kaynakların kullanımı ve yönetimi konusunda farklı eğitim-yayım, kaynak kullanımı, destekler gibi hizmetlere ve politikalara gereksinimi vardır.

Kırsal alanda yaşayan ve çalışan kadın, gelir seviyesinin düşük olması nedeni ile bağımsız olarak sosyal güvenlik sistemine dahil olmada ve prim ödemede zorluk yaşamaktadır. Sosyal Güvenlik Kanunu'nda tarımda çalışan kadın işçi için daha belirleyici bir tanım yapılması, bunun için devlet desteğinin oluşturulması ve kayıtlılığın belirli bir orana ulaşıncaya kadar primlerin devlet tarafından

ödenmesi önem taşımaktadır. Tarım işletmelerinde çalışan kadınların sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması için işletmelere yönelik denetimlere ve yaptırımlara ağırlık verilmelidir. Kadınların yasalar önünde eşit olan mülkiyet haklarının günlük yaşamda da geçerli olması için toplumsal ve kamusal duyarlılık oluşturulması ve buna yönelik eğitim programlarının hazırlanması önemli görülmektedir. Hisseli tapulu tarım arazilerinin tarımsal işletmelere dönüştürülerek, tüzel kişilik kazandırılması kadınların hisselerindeki gelir paylarının güvence altına alınması açısından önemlidir. İş kazalarına karşı risk azaltmaya yönelik önlemlerin alınması ve bunun güvence ile ifade edilmesi kaçınılmazdır. Ayrıca, geçici ve gezici-mevsimlik çalışan işçilerin sigorta haklarının oluşturulması ve eşit işe eşit ücret ilkesinin işletilmesi için yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Yaklaşık %42'si tarımda istihdam edilen kadınların %85'i ücretsiz aile iş gücü olarak çalışmaktadır. Bölgesel olarak bakılınca Akdeniz Bölgesi'nde de kırsal alanda kadın istihdamının önemi, gerek kayıtlı gerek kayıt dışı istihdam açısından daha da artmaktadır. Örgütlenme ise sadece ekonomik yönüyle değil sosyal yönüyle de ele alınması gerekli bir kavramdır. Kadınlar örgütlenmeye yatkın olmakla birlikte, genel olarak kırsal kesimde örgütlenme sorunu bulunmaktadır. Akdeniz Bölgesi'nde kırsaldaki kadınlar açısından örgütlülük yaygın değildir. Var olan örgütlülük ise daha çok informal örgütlenmeler biçimindedir. Kadınların örgütlenme sorunlarında geleneksel ataerkil yapının baskınlığı, kadının ikinci planda olması, eğitim olanaklarına erişiminin sınırlılığı, örgütlenmenin erkek işi olarak görülmesi vb. toplumsal faktörler öne çıkmaktadır. Mülkiyet, sosyal güvenlik, örgütlere aktif üye olamama, sınırlı yöneticilik gibi sorunların çözülmesi kadınların aktif örgütlenmeleri açısından önem taşımaktadır.

KUZEYDOĞU BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Kuzeydoğu Bölgesi kırsalında yaşayan kadınlarda yoksulluk nedeni olarak; eğitime verilen destek azlığı (ekonomik özgürlük), çevresel nedenler (coğrafi ve iklimsel koşullar), siyasi nedenler (değişken devlet politikaları), iş imkanlarının azlığı, bilinçsiz üretim, mevcut kaynakların kullanılamaması veya yanlış kullanılması, pazarlama sorunu, geleneksel aile yapısı, aile planlaması ve nüfus artışı, yanlış sanayileşme gibi faktörler belirlenmiştir.

Taşınmalı eğitime yönelik sorunlar, yatılı okulların da çocuğun üzerinde psikolojik ve sosyo-kültürel yönden olumsuz etkileri, özellikle kuzeydoğu bölgelerine yetersiz sayıda öğretmen atanması, alan dışı branşlarda eğitim vermeleri, ücretli ve vekil öğretmenlik uygulamalarından kaynaklanan problemler, bölgeye atanan öğretmenlerin bölgedeki çalışma şartlarının, yaşam standartlarının olumsuz olması nedeniyle öğretmenlerin kısa süre içinde tayin istemeleri, okul öncesi eğitime yönelik yaşanan sorunlar (alt yapı problemleri, öğretmen yokluğu gibi), yeni mezun öğretmenlerin kırsal bölge illerine atanması, mesleki tecrübelerini bu bölgede edinmesi bölgedeki eğitim kalitesine olumsuz etkisi, 8 yıllık zorunlu eğitimden sonra kız çocuklarının genellikle eğitimlerine devam ettirilmemeleri eğitim alanında tespit edilen temel sorunlardır.

Sağlıkta ise aile hekimliğine yönelik yaşanan sorunlar, ev ortamına yönelik yeterli altyapı ve hijyenik koşulların sağlanamaması, hayvansal atıkların düzensiz toplanması ve uygun imhasının olmaması, evde doğumların, anne ve bebek ölümlerinin yüksek olması, kadına yönelik fiziksel şiddet oranının yüksek olması, ev tipi gıdanın sanitasyon ve hijyenik kurallara uygun şekilde hazırlanması, saklanması ve

tüketilmesi konusunda bilgi yetersizliği, hayvansal gıdalardan bulaşan zoonoz hastalıkların yaygın görülmesi (Brucella, Kist hidatik, Şarbon gibi) yetersiz ve dengesiz beslenme, akraba evliliklerinin yaygın olması ve genetik danışmanlık konusunda uzman eleman yetersizliği, ilgili kurum ve kuruluşlara kırsalda yaşanan sağlık sorunları ile ilgili düzenli veri akışının olmaması ve kamu kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon eksikliğinin olması olarak belirlenmiştir.

Tarımsal üretimde öne çıkan sorunlar; kadının emeğinin karşılığını maddi ve manevi yönden alamaması, girişimci olarak algılanmaması, eğitim seviyesinin düşüklüğü, üzerindeki iş yükünün erkeğe göre yüksekliği, iş yükünü hafifletecek teknoloji kullanımının düşüklüğü, gelir elde edebileceği alternatif iş imkânlarının yetersizliği, tarımsal üretim kararlarını vermesinde yol gösterecek bilgi kaynaklarının yetersizliği, devlet politikalarının üretimi özendirmemesi, kadın çiftçilerin kendi başlarına finansman temininde zorluklarla karşılaşması ve kadınların bağımsız karar verme güçlükleri olarak sıralanmıştır.

Kadınların özgüven sorununun olması, örgütlü olmamaları, tarımsal üretim dışında yaptıkları gıda ve el sanatları ürünleri gibi üretimlerin küçük ölçekli, standart olmayan ve dolayısıyla pazar yaratamayan ürünler olması ve kayıtlı ölçek ekonomisine geçememeleri girişimcilik ve pazarlama konusundaki temel sorunlar olarak saptanmıştır.

Doğal kaynakların korunarak kullanımı ve yönetimi konusunda başlıca sorunlar; kırsaldaki kadının çevresindeki doğal kaynakların öneminin ve potansiyelinin farkında olmaması, doğal kaynakların yeterince değerlendirilememesi ve dış dünyaya tanıtılmaması, kadınların kaynakları doğru ve verimli kullanması için yeterli bilince ve eğitime sahip olmaması, proje yapma ve uygulama bilgi ve becerisinin kırsaldaki kadında yeterince olmayışı, doğal kaynakların değerlendirilmesinde ve sunulmasında teknolojiyen ve diğer yardımcı araçlardan yeterince faydalanılmaması şeklinde belirlenmiştir.

Olumsuz doğa şartları sebebiyle istihdam alanlarının daralması, kadınların toplumsal baskı nedeniyle iş kurma konusunda özgüven sorunu yaşaması ve hareketliliklerinin kısıtlanması, aile ve çevre baskısı nedeniyle kadın istihdamına öncelik verilmemesi, kadın istihdamına uygun alanlarda erkeklerin çalışması, kırsal alanda yaşayan kadınların sosyal ve vatandaşlık haklarını bilmemesi, kadın üreticilerin istihdamı, örgütlenmesi ve eğitime yönelik kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği, görev ve yetki sınırlarının belirsizliği, kooperatifçilik tanımının anlaşılabilmesi ve çoğunlukla erkek ortaklardan oluşması ve geçmişte yaşanmış başarısız kooperatifçilik örneklerinin olumsuz etkileri, yayım faaliyetlerinde alt yapı eksikliği, vakit ya da eleman yetersizliği gibi nedenlerle kırsal kesimdeki kadınların tamamına ulaşabilmesi ve yeterli bilinçlendirme yapılamaması, kadın üreticilerin bir araya geleceği fiziki mekânların olmaması tarımsal istihdam ve örgütlenme alanındaki başlıca sorunlardır.

Kırsal alanda sosyal güvenlik bilincinin yetersiz olması, bölgenin gelir seviyesinin düşük olması nedeniyle sigorta primlerinin ödenememesi, aile reislerinin (babaların) sosyal güvenliğine öncelik verilmesi ve bölgede yeşil kartın yaygın olması gibi konular sosyal güvenlik çalışma grubunda temel sorunlar olarak belirlenmiştir.

ORTA GÜNEY BÖLGESİ ÇALIŞTAYI

Orta Güney Bölgesi'nde kentte yoksullukta gelir ön planda iken kırdaki yoksunluklardan kaynaklanan bir yoksulluk olgusu ortaya çıkmaktadır. Bilgi yoksunluğu, bilgiyi kullanamama, bilgiye ulaşamama, sosyal güvence yoksunluğu, statü yoksunluğu bölgede kadın yoksulluğunu gösteren en önemli göstergelerdir.

Örgün eğitim konusunda yatılı bölge okullarına ulaşım ve barınma sorunu, yatılı yurtlar konusundaki güvensizlik, taşınabilir eğitim sistemindeki sorunlar, kadın erkek ayrımcılığı bölgede eğitim konusunda temel sorunlar olarak belirlenmiştir. Diğer bölgelerde olduğu gibi bu bölgede de kız çocuklarının eğitimi, toplumsal yargılar öne çıkan konular arasındadır.

Besinlerin uygun şekilde sanitize edilmemesine bağlı, Brucella ve Şarbon hastalığı, fiziksel şiddet, adölesan evlilikler ve gebelikler, tarımsal ilaç uygulamalarının tekniğine uygun şekilde yapılmamasına bağlı zehirlenme ve alerjik reaksiyonların görülmesi, vücut mekaniklerinin uygun kullanılmamasına bağlı bel fıtığı gibi kas iskelet sistemi hastalıkları bölgede yaygın olarak görülmektedir.

Orta Güney Bölgesi kırsalında işletme yöneticisi ve kendi hesabına çalışan kadın sayısının az olması, tarımsal üretimde kadınlara erkeklerin rol belirlemesi, tarımsal üretimde alet-makine kullanımında erkek egemenliği nedeni ile kadının üretim alanından giderek çekilmesi, tarımsal ürün piyasaları ile ilgili gelişme ve değişimleri genelde erkeklerin izleme ve takip etmesi, tarımsal üretimde çalışan kadınların büyük çoğunluğunun ücretsiz çalışması, ücretli çalışan kadınlara da düşük ücret ödenmesi, kadınlara yönelik örgütlenmelerin yetersiz olması ve var olan örgütlerde kadınların yeteri kadar temsil edilmemesi, aile bireyleri arasında iş ile ilgili rol dağılımında kadının ev işlerini yönetmesi ve erkeğin ise dışarı işi diye tanımlanan üretim faaliyetlerini yönetmesi geleneğinin yaygın olması tespit edilen başlıca sorunlardır.

Bölge açısından devlet güvencesi eksikliği, bilgi eksikliği, tembellik, tarımdan kaçış, toplumda erkek egemen yapı, tekelleşme, sosyalleşme eksikliği, sermaye eksikliği, iletişim eksikliği, bürokratik engeller, güven eksikliği tespit edilen diğer konulardır.

Doğal kaynakların üzerindeki en büyük sorun bölgede anız yakma, suyun aşırı ve israf edilerek kullanılması, aşırı kimyasal gübre kullanımı, toprak işleme sorunları, biyolojik çeşitliliğin kaybolması gibidir.

Bölgede tarım sektöründe çalışan kadınların büyük bir bölümünün sosyal güvenlik sistemine dahil olmadıkları, tarımda mülkiyet ve prim yatırarak sosyal sigorta sistemine dahil olma durumunun genellikle eşler (erkekler) üzerinden yapıldığı, bu noktada en temel sorunun bilgi yetersizliği, farkındalık eksikliği ve bilinçsizlik olduğu belirlenmiştir.

IV. EYLEM PLANI

EYLEM PLANI

- * 4 STRATEJİK ALANI,
- * 9 GELİŞME EKSENİ,
- * 24 AMAÇ'tan oluşmaktadır.

Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi amacıyla hazırlanan Ulusal Eylem Planı Kısa (2012-2013), Orta (2012-2014), Uzun (2012-2016 ve sonrası) olmak üzere üç uygulama dönemini kapsamaktadır.

EYLEM PLANINI OLUŞTURAN DOKUZ GELİŞME EKSENİ

I- KIRSAL ALAN VE KADIN

1. Yoksulluk
2. Eğitim (örgün ve yaygın)
3. Sağlık (birey olarak- aile olarak)

II-KIRSAL ALANDA KADININ TARIMSAL ÜRETİM VE PAZARLAMADAKİ ROLÜ

1. Tarımsal Üretim
2. Girişimcilik ve Pazarlama

III- KADIN VE DOĞAL KAYNAKLAR

1. Doğal Kaynakların Kullanımı ve Yönetimi
2. Doğal Kaynakların Korunması

IV- KIRSAL ALANDA KADININ İSTİHDAMI VE ÖRGÜTLENMESİ

1. Tarımsal İstihdam ve Örgütlenme
2. Sosyal Güvenlik

I. KIRSAL ALAN VE KADIN

Sağlık, Eğitim ve Yoksulluk

Kadının sağlığı ve statüsü toplumun ve ülkelerin kalkınmasında çok önemli bir role sahiptir. Kadını etkileyen psikososyal faktörler; kadının toplumsal statüsü, doğurganlığı, eğitimi, toplumsal cinsiyet, ekonomi ve çalışma yaşamı, istihdamı ve yoksulluk gibi durumlardır. Bu faktörler özellikle kırsal alanda yaşayan kadınlarda daha ön plana çıkmakta ve kırsal alanda yaşayan kadın dezavantajlı grubu oluşturabilmektedir. Bu nedenle yapılan bölgesel çalıştaylar ile kırsal alanda yaşayan kadınların mevcut durumları saptanmış, var olan bölgesel sorunların çözümüne yönelik uygun stratejiler geliştirilmiştir. Belirlenen bu stratejik çözüm önerilerinin uygulanması kırsal alanda yaşayan kadınların özellikle eğitim, sağlık ve yoksulluk alanındaki sorunlarını çözümlenmede ve gelecekte diğer sorunlara yönelik uygun önlemlerin alınarak kadının yaşadığı psiko-sosyal ve ekonomik yapısının güçlendirileceği ve yaşam kalitesinin artırılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun kadın ve erkeklerden beklediği sosyal ve kültürel rollerdir. Kadın ve erkeğin ilkel toplumlardan başlayarak yaşadığı rol farklılaşması cinsiyet esaslı işbölümünü oluşturmuştur. Kadınlık, yavaş, ince, zarif, yumuşak, onaylayan, isteklerde bulunmayan gibi özelliklerle eşdeğer görülmektedir. Kadından güçlü olma, girişimcilik davranışı gösterme, öncülük etme gibi davranışlar beklenmemektedir. Kadına toplum tarafından yüklenen roller ve "tabiatı itibarıyla erkeğe göre daha az becerikli, başarılı olma ihtimali düşük, girişimci vasfı olmayan bireyler" şeklinde önyargılı tanımlamalar kadının girişimcilik davranışı göstermesini sınırlamaktadır. Bu nedenle kadınlar toplumda daha çok aile görevlerine uyumlu işlerde yoğunlaşırken, erkekler yüksek statü taşıyan, karar vermeyi gerektiren iş ve mesleklere yönelmektedir. Bu açıdan kırsal alanda tarlada çalışmak kadınlar açısından uygun meslek grubuna girmektedir.

Kırsal alanda değişen yapı içinde yaratılacak olan istihdam talebi ve nitelikli iş gücü bağlamında kadının konumu, aile içi ve dışındaki yeri de değişecektir. Bu değişimin kadınlar açısından olumlu olabilmesi için, toplumsal kalkınma çalışmaları çerçevesinde, özellikle kırsal alanlardaki kadınlarımızın durumunu iyileştirmeye yönelik cinsiyetler arası dengelyi gözetken politikalar izlenmelidir ve bu süreçte kadınlara ekonomik güç kazandıracak çalışmalar yapılmalıdır. Ancak bu ekonomik güç ve gerektireceği nitelik sayesinde kadın toplumsal alanda daha yüksek bir statüye kavuşabilecektir. Tarımda ve kırsalda çalışan kadınların büyük çoğunluğu, tarımın istihdamdaki payının düşük olduğu gelişmiş ülkeler hariç pek çok gelişmekte olan ülkelerde ücretsiz aile işçisi veya mevsimlik gezici/ geçici işçi statüsünde çalışmaktadırlar.

TNSA 2008 verilerine göre, Türkiye’de kentsel alanda yaşayan nüfusun %13,3 ü, kırsalda yaşayan nüfusun %66,5’i, Türkiye de ortalama %49.0’u ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Türkiye’deki kadınların %16’sı herhangi bir sağlık sigortası kapsamında yer almamaktadır. Bu değer 15-19 yaş grubundaki kadınlarda %31’dir. Kadınların %69’u herhangi bir sosyal güvenlik kapsamında değildir. Bölgesel farklılıklar dikkate alındığında sosyal güvenlik kapsamında olmayan kadın oranının Doğu Anadolu Bölgesinde %84 ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %87 olduğu görülmektedir. En fazla yeşil kart sağlık sistemi kapsamında olanlar Doğu Anadolu Bölgesinde yaşayan en düşük eğitim düzeyi ve hane halkı refah düzeyi kategorisinde olan kadınlardır (%40). Kadınların sadece %20’si SSK, %9’u Emekli Sandığına bağlıdır.

Görüldüğü gibi kadın emeği genelde bilgi ve teknoloji kullanımı gerektirmeyen vasıfsız işgücü olarak değerlendirilmekte ve kadın sosyal güvence eğitim ve fırsatlarından yararlanamamaktadır. Özellikle kız çocuk ve kadınların eğitim ve sağlık olanaklarına ulaşamamaları, pek çok ülkede kırsal kesimde işgücü piyasasını yönetebilecek kurumsal yapıların olmayışı, yatırım eksiklikleri, zayıf altyapı ve kamu hizmetleri, az gelişmiş pazar olanakları, eğitim sorunları (özellikle kız çocukların ve kadınların), ücretlerin düşüklüğü, sosyal güvenliğin çok sınırlı olması, kırsal kesimde çalışanların ulusal iş yasalarından yararlanamamaları, haklarını bilmemeleri ve kullanamamaları kırsal kesim istihdamının belirgin ortak özelliğini oluşturmaktadır.

Eğitim; sağlığı ve yoksulluğu belirleyen temel unsurlardan birisidir. Dünyada ve ülkemizde kadınların, özellikle kırsal alanda yaşayan kadınların eğitim açısından daha dezavantajlı bir grup oldukları bilinmektedir. Dünyada 876 milyon okuma yazma bilmeyen insanın 2/3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye'de; 15 yaş üstündeki kadınların % 79.9'u, erkeklerin % 95.3'ü okur yazardır. Maalesef ülkemize ait kırsal alanda yaşayan kadınların eğitim düzeylerine ilişkin kapsamlı ve güvenilir veriler yoktur. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne göre "eğitim"; kadın ve erkek, toplumdaki tüm bireylerin sosyal haklarından biri olarak tanımlanmıştır. Günümüzde, toplumun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların eğitimi, bu hakkın yerine getirilmesi açısından önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, eğitim, kadının kendine saygısının ve güveninin gelişmesinde önemli rol oynar. Ayrıca, ayrımcı olmayan, toplumsal cinsiyet bakış açısına duyarlı bir eğitim sistemi, hem bireylere hem de topluma sınırsız fayda sağlar. Eğitim düzeyinin artırılması, kadınların iş gücüne, sosyal hayata, karar verme süreçlerine katılımlarını artırmakta ve hizmetlere ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Kadının eğitiminin artırılması aile içinde sağlık, beslenme ve eğitimi geliştirmenin en önemli araçlarından biridir.

Kırsal nüfusun eğitim düzeyinin düşüklüğü tarımsal üretimde verimliliğin düşük olmasının ve kırsal bölgelerde yenilikçi, ekonomik tarımın başlatılamamasının en önemli nedenlerindedir. Eğitim, tarımsal üretim ve verimlilikle doğru orantılıdır. Tüm bu nedenlerle kırsal alanda yaşayan kadınların eğitim sorunlarının belirlenerek, bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulamaya konulması büyük bir öneme sahiptir.

Kadınlar, tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan ve ev içi rolleri açısından da tüketen bireyler olarak önemli bir konuma sahiptir. Gerek işletme yönetiminde, gerekse diğer işlerde kadın çok önemli işlevler yüklenmiştir. Çalışma yaşamında özel olarak ele alınması gereken grupların başında da bunlardan dolayı tarımda çalışan kadın ve kırsalda yaşayan kadınlar gelmektedir. Kırsal alandaki kadınlarda ortak iş yapma ve dayanışma ağı oluşturma potansiyeli oldukça fazladır. Ancak kırsal alanlarda yaşayan kadınlar kentte yaşayanlara oranla fırsat ve erişim eşitsizlikleri ile karşı karşıyadır. Bu da kadının giderek daha fazla yoksulluğa sürüklenmesine neden olmaktadır. Dünya da yoksulluk sınırı altında yaşayan her 10 kişiden 7'si kadındır.

Kırsal alanda kadının iş gücüne katılma oranı ülke genelindeki iş gücüne katılma oranına göre daha yüksektir. Kırsal alanda tarım kesiminde istihdam edilen kadınların çoğunluğu statüsü düşük, emekyoğun işlerde çalışmaktadır. Tarım kesimindeki kadınların üretime katılım düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına, gelire ve ürün desenine göre değişmektedir. Ancak, tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli ev kadınlığına yönelmektedir. Az topraklı ailelerde kadınlar mevsimlik işçilik başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır. Buna karşın kadın elde edilen gelirlerin hiçbirisinden pay alamamaktadır.

Kırsal alanda kadının emek yoğunluğu sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde de çok yüksektir. Hane içi istihdam bağlamında ücretsiz aile işçisi konumunda olan kadın ve genç kızlar ağır bir iş yüküne sahiptirler. Kadınlar ev temizliği, yemek yapımı, çamaşır yıkama ve su taşıma gibi rutin işlerin yanı sıra tarla, bağ-bahçe işleri, odun taşıma, ekmek yapma, hayvan bakımı gibi yüksek efor gerektiren ve bir hayli zaman alan işleri de yapmak durumundadır. Kentsel alanda maddi durumu ve gelir düzeyi görece daha iyi olan ve bu nedenle çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi gibi elektrikli ev aletlerini kullanabilen, yüzdesel oranı oldukça düşük olan kadınlar ile kıyaslandığında kırsal genelindeki kadınlar bir anlamda "ağır işçi" statüsüne girmektedirler.

Tarımda iş gücünü nakde çeviren kadın oranı oldukça sınırlıdır. Nakde çevrilebilen iş gücü, ev kadınları arasında bağ-bahçe ve tarlada çalışılarak elde edilen ürünün pazarlanması şeklindedir. Geleneksel düşünce tarzı ve bunun sonucunda hissedilen erkek ve topluluk baskısı nedeniyle kadın ve genç kızlar arasında bir işyerinde emeğini değerlendirme durumu neredeyse yok gibidir. Tarımsal üretimde ücretsiz hane işçisi olarak yer alan kadın her ne kadar kırsal alanda çalışan kadın olarak istatistiklere yer alsada kente göç ettiğinde sosyal güvencesi olmayan ve kayıt dışı işlerde ücretli çalışmaktadır. Bu da önemli bir çelişkidir. Kırsal alanda çalışan kadınların ücretlendirilmesi ve sosyal güvence altına alınması için yeni çalışmalar yapılması şarttır.

Bu açıdan Kırsal alandaki kadınların sağlık, eğitim ve yoksulluğa ilişkin sorunlarının ele alınması ve bunlara uluslararası normlara uygun geliştirilen çözüm önerilerinin ve stratejik planların uygulanması ve bunların da hayata geçirilmesinin insan hak ve özgürlükleri kapsamında yapılması gereken önemli aktiviteler olarak düşünülmektedir.

Sonuç olarak, 21. yüzyılda Kırsal Alanda yaşayan ve çalışan kadının ve kız çocuklarının konumunun iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik olarak eğitim ve sağlık fırsatlarından yeterince faydalanması sağlamak ve yoksulluk oranlarını düşürmek zorundayız. Böylece hem anne hem çocuk hem de toplum sağlığını geliştirmemiz ve refah düzeyine ulaşmamız mümkün olabilecektir.

Yoksulluk

Amaç 1: Kırsal alan yoksulluğunu azaltmak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda yoksulluk sınırında yaşayan aile sayısının belirlenerek yoksulluk haritasının çıkarılması	TÜİK	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Üniversiteler, STK'lar	Orta
Faaliyet 1.1	Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesine sosyal yardım yapan tüm kamu kurum ve kuruluşlarının entegrasyonunun sağlanması		
Faaliyet 1.2	Sosyal yardım yararlanıcılarının belirlenmesi için geliştirilen puanlama formülü ile yoksulluk tanımlarının ve farklı yoksulluk sınırlarına göre hedef kitlenin tespit edilmesi		
Faaliyet 1.3	Gelir ve Yaşam Koşulları Anketinden elde edilen gelire dayalı yoksulluk göstergeleri, Hanehalkı bütçe anketinden elde edilen harcamaya dayalı yoksulluk göstergeleri dikkate alınarak yoksulluk sınırında yaşayan aile sayısının belirlenmesi		
Faaliyet 1.4	TÜİK tarafından belirlenen gelir dağılımı, gelire bağlı göreceli yoksulluk ve yaşam koşulları istatistikleri dikkate alınarak kırsal alanda yaşayan hane halkları ve fertlerin yoksulluk durumuna yönelik istatistiklerin belirlenmesi		
Faaliyet 1.5	Yoksullukla ilgili hesaplama yöntemlerinin detaylı olarak inceleneceği ve revizyonların yapıldığı konu ile ilgili kurum temsilcileri ve akademisyenlerden oluşan bir çalışma grubu oluşturularak yapılması gereken aktivitelerin belirlenmesi		
Faaliyet 1.6	Ailelerin sosyo-kültürel ve demografik özelliklerinin tespitinin yapılması		
Faaliyet 1.7	Sosyal yardım yararlanıcılarının belirlenmesi için geliştirilen puanlama formülü ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi ile ilçe ve kır-kent bazlı yoksulluk envanterinin çıkarılması		

Amaç 2: Yoksulluk sınırında yaşadığı belirlenen aile içerisinde yer alan kadınların yoksulluk sorununa yönelik çözüm önerileri üreten il ve ilçe danışmanlık birimlerini oluşturmak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda yaşayan ailelere yönelik Aile Danışma Merkezlerinin nitelik ve niceliğinin artırılması	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Özel İdareleri	Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 1.1	Danışmanlık biriminin toplumun her kesimine hitap edecek biçimde kurulması		
Faaliyet 1.2	Her il ve ilçedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bünyesinde Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlilerinin sayı ve niteliklerinin geliştirilmesi ile kişilerin yoksulluktan kalıcı şekilde kurtulması için danışmanlık hizmetleri verilmesi		
Faaliyet 1.3	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sosyal yardım başvuru sahiplerinin İŞKUR kayıtlarının yapılması ve İş ve Meslek Danışmanları ile ortak çalışma mekanizmalarının kurulması		
Faaliyet 1.4	Danışmanlık birimlerinin il özel idareleri bünyesinde kurulması, yerel ihtiyaçların tespiti, uygun danışma ve işlem mekanizmalarının oluşturulması ve yereldeki tüm birimlerin koordinasyonunun sağlanması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Danışmanlık biriminde multidisipliner (doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolog, din görevlisi, ev ekonomisti, ziraat mühendisi, veteriner hekim gibi) bir ekibin oluşturulması	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Özel İdareleri	Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 2.1	Danışmanlık biriminin varlığının ve etkinliğinin doküman ve broşürlerle duyurulması		
Faaliyet 2.2	Danışmanlık biriminin kırsal alanda yaşayan tüm aile bireyleri için ulaşılabilir olması		
Faaliyet 2.3	Danışmanlık birimlerinde süreklilik olmak şartıyla farklı konularda kadınların yoksulluğunun ve çaresizliğinin önüne geçilmek üzere farklı konularda eğitimlerin düzenlenmesi (Resmi nikahın önemi, kadın-erkek hukuki ve siyasi hakları, gelirin paylaşımı ve yönetimi, karar verme yetki ve özgürlüğü, sosyal kimlik, miras hukuku, medeni kanun, mikro kredi uygulamaları vb)		
Faaliyet 2.4	Danışmanlık birimlerinde kadınlara yönelik projelerin geliştirilmesi		
Faaliyet 2.5	Kadın girişimciliğinin özendirilmesi yapabilecekleri işler konusunda yardımcı olunması		

Amaç 3: Yoksulluk sınırındaki ailelerde yaşayan genç kız ve kadınlara, unutulmakta olan mesleklere ve diğer mesleklere yönelik, yaşadıkları bölgenin özellikleri dikkate alınarak meslek edindirilmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1 : Kadınların meslek edindirmesi ve istihdamına yönelik projelerin hazırlanması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji B., Aile ve Sosyal Politikalar B., KOSGEB, İŞKUR, BÜGEM, STK'lar	Kısa
Faaliyet 1.1	İl/ilçe Hayat Boyu Öğrenme, Halk Eğitimi Planlama ve İş Birliği Komisyonu tarafından konu ile ilgili planlama yapılması		
Faaliyet 1.2	Yöresel el sanat ve zanaatlarına yönelik kursların açılması		
Faaliyet 1.3	Düzenlenecek eğitim faaliyetlerinin e-yaşgın otomasyon sistemi üzerinden belgelendirilmesi		
Faaliyet 1.4	İŞKUR'un yürüttüğü Kadın İstihdamının Desteklenmesi Operasyonu kapsamında ulaşılan kadınlarla görüşülerek deneyimlerinden yararlandırılması. Uygulanabilir ve etkin olanların model olarak diğer kadınlara da tanıtılması		
Faaliyet 1.5	Proje kapsamında mesleki eğitim verilmesi için kadınları İŞKUR'a kayıt yaptırıp iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden yararlandırılarak istek ve kabiliyetlerinin tespit edilerek uygun olan meslek kurslarının ya da girişimcilik eğitimlerinin düzenlenmesi		
Faaliyet 1.6	Kültür balıkçılığı konusunda kadınlara eğitim verilerek bilgi seviyelerinin artırılması ve meslek edinmelerinin sağlanması		
Faaliyet 1.7	Kadınların daha duyarlı olduğu ve daha fazla yer aldığı organik üretim, süs bitkileri ve örtü altı yetiştiriciliği konularında yayım faaliyetlerine ağırlık verilerek kırsal alanda yaşayan kadınların bilgi seviyelerinin artırılması		
Faaliyet 1.8	Organik üretim, süs bitkileri ve örtü altı yetiştiriciliği konularında teşvik ve desteklemelerle kadınların iş ve meslek edinmelerinin sağlanması		
Faaliyet 1.9	Organik üretim, süs bitkileri ve örtü altı yetiştiriciliği yoluyla ekile ürünleri kolay pazarlayabilmeleri için sunum, pazarlama ve tanıtım konularında eğitim düzenlenmesi		
Faaliyet 1.10	Organik üretim, süs bitkileri ve örtü altı yetiştiriciliği konularında kırsal alanda eğitim verecek personellere teknik desteğin sağlanması (Eğiticilerin Eğitimi)		

Faaliyet 1.11	Dezavantajlı kesimlerin istihdam edilebilirliğinin artırılması ve girişimci olarak kendi işlerini kurabilmeleri amacıyla mesleğe yöneltme, iş ve meslek danışmanlığı, meslek eğitimi, girişimcilik eğitimi, mesleki rehabilitasyon hizmetleri sunulması Üretilen ürünlerin özelliklerine göre işleme (Kurutma, salamura, konserve, dokuma, örme, dikim vb.) işleme tekniklerinin ve hijyenik saklama ve pazarlama bilgilerinin verildiği kursların tertip edilmesi.		
Faaliyet 1.12	Bal, Polen, Propolis, Arı sütü ve Arı zehrini nasıl üreteceklerini öğrenebilecekleri kursların düzenlenmesi		
Faaliyet 1.13	Kadınlara yönelik projeler için ilgili Bakanlıklarca hibe programları açılması		
Faaliyet 1.14	3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla iş kurmak için desteğe erişemeyen yoksul kadınların gelir getirici faaliyetlere yönlendirilmesi		
Faaliyet 1.15	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sosyal yardım başvuru sahiplerinin İŞKUR'a kayıtlarının yapılması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Hazırlanan projeler ile yetiştirilen kadınların istihdamının sağlanması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İŞKUR, STK'lar	Orta
Faaliyet 2.1	Mesleki eğitimler ve projelerden yararlanan kadınların İŞKUR'a kaydedilmesi ve iş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinden yararlandırılarak işe yerleştirilmeleri için çalışmalar yapılması		
Faaliyet 2.2	Hazırlanan projelerde kadın istihdamının sağlanmasının zorunlu tutulması ve bu projelere öncelik tanınması		
Faaliyet 2.3	Hazırlanan projelerde kadın istihdam kotasının bulunmasına dikkat edilmesi		
Faaliyet 2.4	3294 sayılı Kanun kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla iş kurmak için desteğe erişemeyen yoksul kadınların gelir getirici faaliyetlerinin desteklenmesi		
Faaliyet 2.5	Kadınların sosyal güvencesinin sağlanması konusunda devlet desteğinin oluşturulması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 3. : Yöresel el sanat ve zanaatlarına yönelik kursların açılması	Milli Eğitim Bakanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, GAP İdaresi İŞKUR	Kısa
Faaliyet 3.1	İstihdama katkı sunacak proje fikirleri olanların İŞKUR'un düzenlediği girişimcilik kurslarına yönlendirilmesi		
Faaliyet 3.2	Kadınların el emeklerini değerlendirebilecekleri alanların oluşturulması Kadınların ve genç kızların el sanatlarına özendirilmesi-yönlendirilmesi		
Faaliyet 3.3	Kadınların yeni beceriler edinebilecekleri sertifika programı bulunan kursların açılması Kurstan başarıyla mezun olan kadınlara ve genç kızlara iş imkanı sağlanması ya da girişimcilik, pazarlama gibi konularda eğitim verilmesi		
Faaliyet 3.4	Kadınlara kendi el emekleriyle yaptıkları ürünleri satmak için alan oluşturulması ve kadınlardan vergi alınmaması/daha düşük vergi alınması		

Eğitim

Amaç 1: Mevsimlik ve gezici tarım işçiliği yapan ailelerin çocuklarının eğitimlerine devam etmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Mevsimlik ve gezici tarım işçiliği yapan ailelerin çocuklarının eğitim fırsatlarından yararlanmasını kolaylaştıracak imkanların artırılması	Milli Eğitim Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, İŞKUR, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 1.1	İŞKUR'dan tarım araçlarının sayısı, isim ve adresleri alınarak irtibat kurulması		
Faaliyet 1.2	Bu ailelerin çocuklarının Tarım Meslek Liselerine yerleştirilmesinde ek kontenjan sağlanması ya da öncelik verilmesi		
Faaliyet 1.3	Tarım işçiliği yapan ailelerin coğrafik dağılımları ve demografik özelliklerinin belirlenmesi		
Faaliyet 1.4	Mobil okul sayısının artırılması		
Faaliyet 1.5	Her eğitim kademesinde bulunan Kız Çocuklarının Okullaşma Oranlarının (kayıt, devam ve tamamlama) Arttırılmasına yönelik sürekli izlem çalışmalarının yapılması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Mevsimlik ve gezici tarım işçilerinin çocuklarının tamamının eğitim fırsatlarından yararlanması sağlanarak çocuk işçiliğinin azaltılması	Milli Eğitim Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Orta
Faaliyet 2.1	İŞKUR'dan tarım araçlarının sayısı, isim ve adresleri alınarak aileler ile iletişime geçilmesi ve mevcut zorluklarının öğrenilmesine yönelik projeler planlanması		
Faaliyet 2.2	Tarım işçiliğinden dolayı eğitim göremeyen veya yarıda bırakan çocuklara yatılı okullarda veya diğer eğitim kurumlarında olanak sağlanması		
Faaliyet 2.3	Çocukların eğitim görmesini etkileyen ya da engelleyen tutum ve davranışların belirlenmesi ve bunların değiştirilmesi yönünde eğitim programlarının hazırlanması		

Faaliyet 2.4	Kız çocuklarının okullaşma oranının düşük olduğu yörelerde okullaşma oranını artırmaya yönelik mikro politikalar üretilmesi
Faaliyet 2.5	Çocuk işçiliğinin azaltılmasına yönelik politika uygulanmasına katkı sağlayan kaymakamlıklar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi ve artırılması
Faaliyet 2.6	Temel eğitime çocuklarını göndermeyen aileler ile okulu terk etme riski taşıyan kız çocuklarının belirlenmesi, izlenmesi ve çözüm üretilmesi
Faaliyet 2.7	Tarımda ve kırsal yörelerde gençlere yönelik tarım dışı istihdam alanlarının yaratılması
Faaliyet 2.8	Çocuk işçiliğinin önlenmesine ilişkin sorumlu kurumlararası işbirliği protokolü yapılması
Faaliyet 2.9	Mevsimlik tarımda çalışan çocuklar ve ailelerine yönelik farkındalık artırmaya yönelik projelerin planlanması ve uygulanması
Faaliyet 2.10	Çalışan çocukların ailelerine yönelik mesleki beceri kazandırma eğitimlerinin planlanması ve uygulanması
Faaliyet 2.11	Milli Eğitim Bakanlığı tarafından mevsimlik işçi bilgilerinin e-okul sistemi oluşturulması, bu çocukların izlemlerinin sağlanması
Faaliyet 2.12	Mevsimlik ve gezici tarım işçilerinin çocuklarının ailelerinin çalışma süresince yurtlarda barınma olanaklarının sağlanması
Faaliyet 2.13	Mevsimlik ve gezici tarım işçilerinin çocuklarının okula devamının sağlandığı sürece ekonomik olarak desteklenmesi

Amaç 2: Kırsal alanda öğrencilerin çiftçiliği meslek edinmelerini teşvik etmek, köyü gençler için yaşanabilir hale getirmek, doğaya ve tarıma karşı ilgilerinin artırılmasını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : İlköğretim okullarında seçmeli ders olarak "Uygulamalı Tarım" dersi dışında çocuklarının ilgilerini çekecek tarım ile ilgili seçmeli derslerin eklenmesi	Milli Eğitim Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 1.1	Bölgesel ürünler baz alınarak oluşturulacak örnek bahçelerde ekim/dikim ve hasat faaliyetlerinin öğrencilerle birlikte yapıldığı uygulamalı eğitim programlarının başlatılması		
Faaliyet 1.2	Ürün hasat şenliklerinde öğrenciler için özel programlar düzenlenmesi ve yarışmalar tertip edilmesi		
Faaliyet 1.3	Gıda güvenliği ve yöresel ürünlerin tüketilmesi konularında öğrencilere farkındalık eğitimlerinin verilmesi		
Faaliyet 1.4	Yöresel ürünler ile üretilen yiyecek ve içeceklerin öğrencilerle beraber hazırlanarak özendirilmelerinin sağlanması		
Faaliyet 1.5	Öğrencilerin uygulamalı tarım konusunda öğrenmek istediği aktivitelerin belirlenmesine yönelik projelerin planlanması ve uygulanması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Köy eğitim ve kültür merkezlerinin oluşturulması	Milli Eğitim Bakanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, İlgili STK lar	Kısa
Faaliyet 2.1	Kırsal alandaki gençlerin köy eğitim ve kültür merkezinde olmasını istedikleri aktivitelere yönelik odak grup görüşmelerinin yapılması		
Faaliyet 2.2	Köy eğitim ve kültür merkezlerinden özellikle kız çocuklarının yararlanma olanaklarını arttıracak girişimlerin planlanması		
Faaliyet 2.3	Bölgenin özelliğine göre yerel üretimin ve zenginliklerin geliştirileceği ve güçlendirileceği aktivitelerin planlanması ve uygulanması		
Faaliyet 2.4	Kapanan köy okullarının açılarak kültür merkezlerine dönüştürülmesi ve köylüye eğitim, kültür ve gerektiğinde tarım alanında önderlik edilmesi ve rol modeli olunması		
Faaliyet 2.5	Araştırma ve uygulama projeleriyle eğitim ve kültür merkezlerinin desteklenmesi (Üniversiteler)		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 3. : Gezici eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması	Milli Eğitim Bakanlığı	Üniversiteler Aile Sağlığı Merkezleri	Kısa
Faaliyet 3.1	Bölgenin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik ilgili kurumlarla işbirliği halinde projelerin hazırlanması		
Faaliyet 3.2	Bölgenin özelliğine göre kadınlara yönelik temel ve mesleki eğitim kurslarının gerçekleştirilmesi		
Faaliyet 3.3	Kadınlara yönelik vatandaşlık eğitimi etkinlikleri düzenlenmesi		
Faaliyet 3.4	Kadınların insan hak ve özgürlüklerine yönelik bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik tiyatro oyunları, eğitim programları, sinema gösterilerinin düzenlenmesi		
Faaliyet 3.5	Bölgenin özelliğine göre kitapların, kitapçıkların konulduğu gezici kütüphanelerin oluşturulması		
Faaliyet 3.6	Kadın sağlığının geliştirilmesine yönelik eğitimlerin düzenlenmesi ve bu konuda aile sağlığı merkezleri ile işbirliği yapılması		

Amaç 3: Kırsal alanda yaşayan kız çocuklarının, okul öncesinden yüksek öğretime kadar eğitimlerini teşvik etmek ve eğitim fırsatlarından yararlanmalarını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda kız pansiyonlu yatılı okulların sayısının ve niteliğinin artırılması	Milli Eğitim Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Uzun
Faaliyet 1.1	Kırsal alanda kız pansiyonlu yatılı okulların özel sektör ve medya kuruluşlarının katkısı alınarak nitelik ve nicelik olarak artırılması		
Faaliyet 1.2	Bu okulların yönetiminde kadın yöneticilere daha fazla yer verilmesi		
Faaliyet 1.3	Mevcut pansiyonlarda yaşam koşullarının iyileştirilmesi (gençler için kütüphane, sinema vb olanakların sağlanması)		
Faaliyet 1.4	Kız pansiyonlu yatılı okullarda kızların akademik bilgilerinin yanında kültürel ve sanatsal alanda da gelişimlerine katkıda bulunacak tiyatro ve sinema filmleri gibi aktivitelerin gerçekleştirilmesi		
Faaliyet 1.5	Kız çocuklarını gelişimsel dönemlerine göre desteleyecek psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin oluşturulması		
Hedef 2. : Taşımali eğitim sisteminin koşullarının düzenlenmesi	Milli Eğitim Bakanlığı	Ulaştırma Bakanlığı	Kısa
Faaliyet 2.1	Taşımali eğitim sisteminin güvenlik koşullarının artırılması		
Faaliyet 2.2	Her iki cinsiyetten çocuğun da eşit olarak yararlanabileceği şekilde düzenlenmeler yapılması		
Hedef 3. : Kız çocuklarına yönelik burs ve sosyal yardım fırsatlarının artırılması	Milli Eğitim Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı Üniversiteler, İlgili STK lar, İl Özel İdareleri	Kısa
Faaliyet 3.1	Kız çocuklarına yönelik bursların özel sektör ve medya kuruluşlarının katkısının güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesi		
Faaliyet 3.2	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yoksul ailelerin çocuklarına yönelik uygulanan Şartlı Eğitim Yardımları Programında kız çocuklarına pozitif ayrımcılık yapılması		
Faaliyet 3.3	Kırsal alandaki başarılı kız çocuklarına ayrıca destek programları hazırlanması		
Faaliyet 3.4	Kırsal alanda yetişmiş başarılı genç kadınların kız çocuklarına rol modeli olacak şekilde etkileşimlerinin ve iletişimlerinin sağlanması		
Faaliyet 3.5	Kırsal alanda yaşayan başarılı kız çocuklarına ve ailelerine yönelik sosyal yardım olanaklarının artırılması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 4. : Örgün ve yaygın eğitimde insan hakları, kadın hakları, medeni kanun, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda farkındalık eğitimlerinin artırılması	Milli Eğitim Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 4.1	"Tüketici Hakları" konusunda farkındalığın artırılmasına yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin düzenlenmesi		
Faaliyet 4.2	Örgün ve yaygın eğitimde özellikle kırsal kesimde görev yapan eğitim yöneticileri ve öğretmenlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalık eğitimleri düzenlenmesi		
Faaliyet 4.3	Ailelerin insan hakları, kadın hakları, medeni kanun gibi konularda farkındalıklarını artıracak eğitimlerin ve basın medya programlarının düzenlenmesi		
Faaliyet 4.4	Kırsal alanda yaşayan kadınlara toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda profesyonel çalıştayların, workshopların düzenlenerek farkındalıklarının artırılması		
Faaliyet 4.5	Kırsal alanda yaşayan kadınların demokratik hak ve özgürlüklerinin farkına vardırarak projelerin hazırlanması ve uygulanması		
Faaliyet 4.6	Kadınların Anayasa, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu vb konularda yasal ve toplumsal düzeyde bilgilerini artırmaya yönelik projelerin yürütülmesi		
Faaliyet 4.7	Kadının aile içindeki rolünün diğer aile bireylerince farkına varılmasına fırsat tanıyacak kağıt üzerinde iş bölümü yapılması, belirli dönemlerde aile içindeki sorumlulukların değiştirilmesi, haftalık, senelik tatil günlerinin belirlenmesi, kadının mülk edinmesi vs gibi konuları da içerecek aile içinde imzalanacak anlaşmanın pilot olarak uygulamaya konulması		
Faaliyet 4.8	Bu anlaşmayı imzalayan aileler için kredi indirimi ve devlet desteklerinden faydalanma oranının artırılması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 5. : Aile üzerinde etkisi olabilecek lider kişilere (baba, kayınvalide, din görevlisi, öğretmen gibi) kız çocuklarının okutulmasının önemi konusunda farkındalığın artırılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı	Üniversiteler, İlgili STK'lar	Kısa
Faaliyet 5.1	Sorumlu kurumlararası işbirliği protokolü yapılması		
Faaliyet 5.2	Halk eğitimi merkezlerinde 0-18 yaş aile eğitimi programları ile farkındalık artırılmasına yönelik aktivitelerin planlanması ve uygulanması		
Faaliyet 5.3	Yazılı ve görsel basın ve medya aracılığıyla kadın ve erkeklere yönelik farkındalık programlarının hazırlanması		
Faaliyet 5.4	Kırsal alanda yaşayan kız çocuklarının eğitim görmesinin önemini vurgulayan broşür ve afişlerin hazırlanarak bu bölgelerde yaşayan halka dağıtılması		
Faaliyet 5.5	Kız çocuklarının okutulmasıyla ilgili sözü geçen lider kişilere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi		
Faaliyet 5.6	Kız çocuklarının okullaşma oranının artırılması için kanaat önderlerinin katılımıyla geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen aktivitelerin uygulanması		
Faaliyet 5.7	Kırsal alandan yetişerek toplumda iş ve statü sahibi olmuş başarılı ve güçlü kadınların kırsal alandaki ailelere tanıtılacağı etkinliklerin düzenlenmesi		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 6. : Kırsal alanda yaşayan kadınlar ve kızlar için okuma yazma programları dahil, okul öncesi eğitim alma, sürekli eğitim programlarına katılmaları konusunda pozitif ayrımcılık gözetilmesinin sağlanması	Milli Eğitim Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Üniversiteler, STK'lar	Kısa
Faaliyet 6.1	Ürün çeşitliliğine yönelik okuma yazma programları geliştirilmesi ve destekleyici materyallerin hazırlanması		
Faaliyet 6.2	Kadınlara yönelik köylerde ya da ilçelerde okuma yazma kursları düzenlenmesi.		
Faaliyet 6.3	Kadınların ve kız çocukların eğitimini engelleyen tutum ve davranışların belirlenmesi ve bunların değiştirilmesine yönelik projelerin hazırlanması		

Faaliyet 6.4	Kırsal alanda yaşayan kadınlara yönelik yenilikçi (tele eğitim, e-eğitim, uzaktan eğitim) sürekli eğitim programları geliştirilmesi
Faaliyet 6.5	Kırsal alandaki kadınları sürekli eğitim programlarına katılımını artırmak üzere tanıtıcı, bilgilendirici ve teşvik edici faaliyetlerin gerçekleştirilmesi
Faaliyet 6.6	Kırsal alanda görev yapan öğretmenlere bölgenin ihtiyaçlarına göre gerekli hizmetçi eğitimin verilmesi
Faaliyet 6.7	Çocukların okul öncesi eğitimden yararlanmasını sağlayacak mobil okul sayısını artırılması, mevcut okullara ise donanım ve işlevsellik kazandırılması

Sağlık

Amaç 1: Kırsal alanda yaşayan kadınların sağlık hizmetlerine erişim koşulları ve verilen hizmetlerin kalitesinin iyileştirilerek kadının genel sağlık düzeyinin yükseltilmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda çalışan kadınların yılda en az bir kez bölge açısından risk oluşturan durumlara yönelik sağlık kontrolünden geçirilmesi, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğinin artırılması ve sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, TRT, RTÜK, Üniversiteler, STK'lar	Kısa
Faaliyet 1.1	Kırsal alanda kadın sağlığını etkileyen ve duyarlılık gerektiren öncelikli sorunlardan erken Yaşta Zorla Evlilik, ensest, kadına Yönelik Şiddet, aşırı doğurganlık, sık aralıklarla gebelik ve akraba evlilikleri gibi konularda kadınların bilinç düzeyini artıracak broşür ve afişler bastırılarak düzenli sağlık kontrollerinin yapılması		
Faaliyet 1.3	Erken yaştaki evlilikler, erken yaştaki gebeliklerin kadın sağlığı üzerine olumsuz etkilerine yönelik ailelere danışmanlık hizmetinin verilmesi		
Faaliyet 1.3	Gezici ekiplerle temel sağlık hizmetlerini veren birimlerin oluşturulması ve bunların aktif hale getirilmesi ve mobil sağlık hizmetlerinin sunulması		
Faaliyet 1.4	Kırsal alanda yaşayan kadınların gezici ve ücretsiz sağlık hizmetleri konusunda bilgilendirilerek bu hizmetlerden maksimum düzeyde yararlanmalarının sağlanması		
Faaliyet 1.5	Gezici sağlık ekipleri tarafından riskli durumlara yönelik (cilt kanserleri, bulaşıcı hastalıklar, ilaç zehirlenmeleri vb.) düzenli aralıklarla kırsal alanda çalışan kadın ve ailesinin taramalarının yapılması		
Faaliyet 1.6	Kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını desteklemek üzere Aile Danışma Merkezi, Toplum Merkezleri, ÇATOM ve Halk Eğitim Merkezleri gibi ağırlıklı olarak kadınlara hizmet sunan kuruluşların sayıca artırılması, bu kuruluşlarda görev yapan personelin toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip olması amacıyla bilinç artırıcı programlar geliştirilmesi		
Faaliyet 1.7	Mevsimlik işçilerin barınma koşullarının iyileştirilmesi (örneğin seyyar tuvalet ve banyoların yapılması), sağlıksız gıda maddelerinin tüketmelerine yönelik eğitimlerin ve sağlık taramalarının yapılması sağlanması		
Faaliyet 1.8	Düzenli sağlık kontrolünün önemi konusunda bilinçlendirilmelerini sağlayacak yazılı ve görsel medyada yayınların yapılması		

Faaliyet 1.9	Kırsal bölge açısından risk oluşturan durumlara yönelik sağlık kontrolünden geçmelerini teşvik edilmesi		
Faaliyet 1.10	Açık alanda çalışan kadınlara güneş yanıklarını ve cilt kanserlerini önlemek için özel krem, losyon kullanımının önemi hakkında bilgilendirilmesi ve ücretsiz olarak dağıtılmasını sağlayacak kuruluşlarla işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 1.11	Erken yaşlarda sigaraya başlanmayı önlemeye yönelik etkileyici reklamların artırılması, sigarayla mücadelede eğitime ilkokuldan itibaren başlanması ve örnek rol modeli olan öğretmenlerin okul ve civarında sigara içmesinin önlenmesi		
Faaliyet 1.12	Aile Danışmanlık Merkezleri tarafından kırsal alandaki kadınlara yönelik aile içi şiddete yönelik yapılan araştırma sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi		
Faaliyet 1.13	İlaçlama yapan kadınların ve aile üyelerinin özellikle karaciğer enzimleri başta olmak üzere yıllık sağlık kontrollerinin il sağlık müdürlüklerine bağlı birimlerde yapılması		
Faaliyet 1.14	Beden mekaniklerinin doğru kullanılmamasına bağlı olarak gelişen hastalıklardan (Bel fıtığı gibi.)korunma yöntemleri konusunda eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.15	Erkeklerin de kadın sağlığı konusunda eğitim çalışmalarında hedef grup olarak ele alınarak duyarlılık oluşturulması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Dengesiz ve yetersiz beslenmeye bağlı gelişen hastalıkların (anemi, iyot eksikliği, yeme bozuklukları gibi) azaltılması için gerekli tedbirlerin alınması	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 2.1	Kırsal alanda yaşayan kadınlarda sıklıkla görülebilen anemi, iyot eksikliği, obezite gibi konularda durum belirleyici ve kadınları bilinçlendirici projelerin hazırlanması ve uygulanması		
Faaliyet 2.2	Anemi, iyot eksikliği tespit edilen bölgelerde sorunun giderilmesine yönelik ücretsiz ilaç takviyesi ve farkındalık eğitimlerinin yapılması		
Faaliyet 2.3	Anemi, iyot eksikliği, obezite gibi konularda toplum bilincinin geliştirilmesi için afiş, broşür vb. bastırılması veya kamu spotu yayımlanması		
Faaliyet 2.4	Sağlık çalışanları (doktor, hemşire gibi), diyetisyen ve gıda mühendisleri tarafından kırsal alanda yaşayan kadın ve çocuklara yönelik olarak, dengeli beslenme ve sağlık konularında bilgilendirmeler yapılması		

Faaliyet 2.5	Bitkisel üretim yapanların gereksiz kimyasal ilaç kullanımının sağlık ve çevre açısından zararları hakkında bilinçlendirilmesi, insanların sağlıklı ürün üretmeye yönlendirilmesi		
Faaliyet 2.6	Araştırmalar yapılarak bölgeye özel beslenme alışkanlıklarının belirlenmesi ve sağlıksız beslenme alışkanlıkları yerine istenik davranışların kazanılmasına yönelik eğitimlerin yapılması ve belirli dönemlerde tekrar beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi		
Faaliyet 2.7	Yiyeceklerin vitaminlerini kaybetmeden hazırlanması için gıdaların saklanması, gıda güvenliği ve yiyeceklerin hazırlanması konusunda eğitim verilmesi		
Faaliyet 2.8	Dengeli ve yeterli beslenmenin önemini vurgulayan eğitim ve danışmanlık hizmetleri düzenlenmesi		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 3. : Zoonoz hastalıklar (kuş gribi, kene, brucella ve şarbon, vb.) ile ilgili konularda kırsaldaki kadınların bilgilendirilmesi ve arazide çalışma nedeniyle maruz kalınabilecek (kontakt dermatitler, solunum sistemi hastalıkları, güneşten erken cilt yaşlanması) hastalıklara yönelik düzenli taramaların yapılması	Sağlık Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 3.1	Brucella ve Şarbon hastalığından korunma yöntemleri konusunda eğitim yapılması, şarbon hastalığına yönelik hayvanların taramalarının bakanlığa bağlı veteriner hekimler tarafından denetlenmesi		
Faaliyet 3.2	Zoonotik hastalıklar ve diğer sağlık sorunlarına yönelik sürveyans çalışmalarının yapılması ve istatistik sonuçların yıllık olarak yayınlanması		
Faaliyet 3.3	Kadınlara arazide çalışmaları nedeniyle maruz kalabilecekleri solunum ve cilt sorunlarına yönelik görsel materyaller kullanılarak bilgilendirme çalışması yapılması		
Faaliyet 3.4	Görsel ve basılı medya kullanılarak bu riskli durumlara yönelik kadınların dikkatlerini çekecek ve önlem almalarını sağlayacak programların hazırlanması		
Faaliyet 3.5	Bölgesel taramalar yapılarak düzenli bir kayıt sisteminin oluşturulması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 4. : Sağlıklı ve dengeli beslenmenin ve gıda güvenilirliğinin önemi konusunda kadınların, çocukların ve ailelerin farkındalık düzeylerinin artırılması	Sağlık Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler, Belediyeler	Kısa
Faaliyet 4.1	Sağlıklı ve dengeli beslenme ile gıda güvenirliliği konusunda kadınların farkındalık düzeyinin artırılmasına yönelik basılı ve görsel medyada programların hazırlanması		
Faaliyet 4.2	Gıda güvenirliliği konusunda tek yetkili kurumun Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olduğu bilinci ile ilgili yayınların TRT gibi diğer basın ve yayın kuruluşlarında sık sık yayımlanmasının sağlanması		
Faaliyet 4.3	Gıda güvenirliliği ile ilgili her türlü ihbar ve şikayette bulunabilmek için Alo 174 Gıda hattının işbirliği yapılacak kuruluşlara tanıtılması		
Faaliyet 4.4	Gıda güvenirliliği ve Alo 174 Gıda hattı ile ilgili basılan afiş, broşür vb. yayınların, ilgili diğer kurumların taşra teşkilatlarına dağıtımının yapılmasının sağlanması		
Faaliyet 4.5	"Sağlıklı beslenme ile gıda güvenirliliği" konulu seçmeli dersin, özellikle ilköğretim çağındaki çocukların eğitim müfredatına eklenmesi		
Faaliyet 4.6	Hayvansal gıdaların (et, süt, süt ürünleri, yumurta gibi) hijyenik ortamda hazırlanması, saklanması, satılması ve denetimlerin yapılması konusunda ilgili kurum ve kuruluşların sorumluluklarının artırılması		
Faaliyet 4.7	Tarımsal ürünlerin (sebze, meyve gibi) hijyenik koşullarda saklanması, kurutulması, ve satışının yapılması konusunda ilgili kurumların düzenli olarak denetimleri yapmasının sağlanması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 5. : Erken teşhis imkanı bulunan ve kadınların sık karşılaştıkları sorunlara (dismenore, kemik erimesi gibi) ve hastalıklara yönelik (meme kanseri, rahim ağzı kanseri gibi) kadınların farkındalıklarının artırılması	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 5.1	Gezici sağlık hizmetleri artırılarak kadınlara erken teşhis imkanı bulunan hastalıklara yönelik bilinçlendirme eğitim ve seminerlerin yapılması		
Faaliyet 5.2	KETEM'in gezici sağlık araçlarının içerisinde meme ve rahim ağzı kanserlerinin taramalarının yapılabilir olması ve bu hizmetin yaygınlaştırılması sağlanarak, kadınların erken tarama programlarına katılımlarının artırılması		
Faaliyet 5.3	İncinebilir grupta yer alan kadınların (engelli kadın, çocuk kadın gibi) sağlık hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırıcı politikalar geliştirilmesi		
Faaliyet 5.4	Kırsal alanda kadınların yoğun olarak karşılaştıkları hastalıklara (menopoz sonrası kemik erimesi, üreme sistemi kanserleri gibi) özel teşhis ve tedavi birimlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 6. : Akraba evlilikleri ve sakıncaları ile genetik geçişli hastalıklara yönelik ailelerin bilinçlendirilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 6.1	Kadın ve erkeklere akraba evliliklerinin sakıncaları, olumsuz etkileri üzerine basılı ve görsel medya kullanılarak farkındalık artırılması ve eğitimler verilmesi		
Faaliyet 6.2	Akraba evliliklerinden doğan bebeklerin sağlıklarına ilişkin verilerin tutulması ve yayım çalışmalarının yapılması		
Faaliyet 6.3	Akraba evliliği yapan ailelere üreme sağlığı ve cinsel sağlık konusunda alanında uzman kişiler tarafından planlı eğitimler verilmesi		
Faaliyet 6.4	Yeni evlenecek genç çiftlere üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetleri konusunda eğitim ve danışmanlık verilmesi		
Faaliyet 6.5	Genetik geçişli bir hastalığı olan aileler için (hemofili, ailesel Akdeniz anemisi gibi) gebelikten etkin korunma yöntemleri ve gebeliğin planlanması konusunda ailelere eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 7. : Adölesan evliliklerinin sakıncalarına yönelik ailenin bilinçlendirilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Orta
Faaliyet 7.1	Kadın ve erkeklere çocuk yaşta evliliklerin sakıncaları, olumsuz etkileri üzerine eğitimler verilmesi.		
Faaliyet 7.2	Verilecek eğitimlerin uygulamalı ve görsel materyaller kullanılarak örneklerle anlatılması		
Faaliyet 7.3	Diyanet İşleri Başkanlığınca kırsaldaki camilere fetvaların gönderilerek duyuruların yapılmasının sağlanması		
Faaliyet 7.4	Köy öğretmenlerinin çocuklara bu konuda eğitim vermesi sağlanarak farkındalık ve bilincin artırılması		
Hedef 8. : Aile içi şiddetin önlenmesine yönelik ailenin bilinçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin en aza indirgenmesi	Sağlık Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 8.1	Aile içi şiddete yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetinin verilmesi		
Faaliyet 8.2	Verilecek eğitimlerin uygulamalı ve görsel materyaller kullanılarak örneklerle anlatılması		
Faaliyet 8.3	Diyanet İşleri Başkanlığınca kırsaldaki camilerde kadın ve erkek eşitliği konusunda bilgilendirme çalışmalarının yapılması, kadının insan hakların, üreme ve cinsel haklarına dikkat çekilmesi		
Faaliyet 8.4	Şiddet türlerine ve kadının insan haklarına ilişkin basılı ve görsel medyada aydınlatıcı programların yapılması		
Faaliyet 8.5	Kırsaldaki kadınlarda daha çok görülen aile içi şiddet, ataerkil yapıya bağlı olarak kendini ifade edememe nedeniyle karşılaşılan psikolojik zorlanmaların önüne geçmek amacıyla Aile Sağlık merkezleri tarafından sürekli psikolojik destek sağlanması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 9. : Güvenli ve düzenli atık toplama alanları ve hayvansal atık depolama alanlarının oluşturulması	Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 9.1	Hayvansal gübrelerin çevre kirliliğine neden olmaması için işlendikten sonra kullanıma hazır halde depolanması		
Faaliyet 9.2	Haşeratlarla mücadele ve atıkların yok edilmesi işlemlerinin kontrol edilmesi		
Faaliyet 9.3	Köylerde hayvan gübrelerini uygun şekilde imha etmeyenlere yönelik cezai işlemlerin yetkili birimler tarafından yapılması		
Faaliyet 9.4	Organize Hayvancılık Merkezlerinin her ilde açılması, hayvan ürünlerinin ve atıklarının denetlenmesi		

Amaç 2: Kırsal alanda yaşayan kadınların üreme sağlığı konusunda farkındalığı artırılarak önlenebilir anne ve bebek ölümlerini en aza indirilmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin verilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 1.1	Üreme çağındaki kırsal alandaki gençlere basılı materyal desteği ile sağlık personeli tarafından evlilik öncesi danışmanlık hizmeti sunulması için işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 1.2	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti sunan sağlık personelinin niteliğinin artırılması için hizmet içi eğitimler düzenlenmesi		
Faaliyet 1.3	Üreme çağındaki kırsal alandaki kadınlara evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almalarının önemini içeren broşür, afiş hazırlanması ve yerel görsel basın kullanılması		
Faaliyet 1.4	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti sunan merkezlerin hizmetlerine niceliksel olarak ulaşılabilirliklerinin sağlanması		
Faaliyet 1.5	Evlilik öncesi danışmanlık hizmeti almak için sağlık kuruluşuna başvuran gençlere üreme ve cinsel sağlıklarına yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetinin verilmesi		
Faaliyet 1.6	Gençlere gebelikten etkin korunma yöntemlerine ilişkin eğitim ve danışmanlık verilmesi		
Faaliyet 1.7	Gençlerin evlilik öncesi üreme ve cinsel sağlıklarına ilişkin bilgi gereksinimlerini belirlemeye yönelik projelerin hazırlanması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 2. : Kırsal alanda yaşayan çiftlere etkin aile planlaması hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve bu hizmetlerin ve yöntemlerin ücretsiz verilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 2.1	Aile Planlaması konusunda hazırlanmış olan broşürlerin dağıtılması ve yerel görsel basının kullanılmasıyla birlikte farkındalığın artırılmasının sağlanması		
Faaliyet 2.2	Kırsal alanda görev yapan aile hekimleri ve hemşireler aracılığı ile kırsal alanda yaşayan kadınlara aile planlaması danışmanlığı hizmeti verilmesi ve kadının aile planlaması yöntemlerine ulaşması için işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 2.3	Kırsal alanda görev yapan her aile hekimi ve hemşiresinin aile planlaması danışmanlığı hizmeti vermesinin sağlanması		
Faaliyet 2.4	Aile planlaması danışmanlığı hizmeti sunan veya sunacak olan sağlık personelinin bu konuda hizmet içi eğitime tabi tutularak bilgilerini sürekli güncel tutmalarının sağlanması		
Faaliyet 2.5	Her aile hekiminin etkili en az üç aile planlaması yönteminin sunmasının sağlanması		
Faaliyet 2.6	Doğum aralıkları konusunda bilgilendirme çalışmaları yaparak kısa doğum aralıklarının kadın sağlığı üzerindeki etkilerinin anlatılması, aşırı doğurganlığın önüne geçilmesi		
Faaliyet 2.7	Kırsal alanda yaşayan çiftlere Aile planlaması yöntemlerinin (RIA, hap, kondom gibi) ücretsiz verilmesi konusunda girişimlerin başlatılması ve Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yapılması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 3. : Doğum öncesi bakım hizmetlerinin uygun nitelikte ve nicelikte verilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 3.1	Doğum öncesi ve doğum sonrası bakım hizmeti almanın anne ve bebeğin sağlığını doğrudan etkilediği konusunda farkındalık oluşturmak için sağlık personeli ile işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 3.2	Doğum öncesi bakım hizmeti almanın anne ve doğacak bebeğin sağlığını doğrudan etkilediği konusunda farkındalık oluşturmak için hazırlanmış olan broşürün dağıtılması ve yerel görsel basın kullanılması		
Faaliyet 3.3	Doğum öncesi bakım hizmeti sunan personelin nitelikli hizmet sunması için bilgi ve beceriye dayalı donanımını artırmaya yönelik hizmet içi eğitime alınması		
Faaliyet 3.4	Anne adaylarına gebelikleri sürecinde, normal doğum ve faydaları konusunda bilgi verilmesi		
Faaliyet 3.5	Yerel görsel basın aracılığı ile kırsal alandaki kadına doğum öncesi ve doğum sonrası bakım hizmetlerinin anlatılması ve doğumun hastane koşullarında yapılmasının önemini vurgulanması amacıyla sağlık personelleri ile işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 3.6	Kırsal alandaki gebelerin ücretsiz dağıtılan ilaç ve vitamin desteğinden yararlanması için sağlık personeli ile işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 3.7	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından hamilelerin sağlık kontrollerini düzenli yaptırılmaları ve doğumlarını sağlık kuruluşlarında gerçekleştirmeleri şartı aranarak uygulanan Şartlı Sağlık- Gebelik- Yardımlarının bilinirliğini arttırmaya yönelik faaliyetlerin yapılması		
Faaliyet 3.8	Sezaryenin doğum yöntemi olmadığı ancak tıbbi endikasyonla gerçekleştirilmesi gereken hayat kurtaran bir ameliyat olduğunun vurgulanması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 4. : Doğumun hem anne hem de yeni doğan açısından güvenli koşullarda sağlık personeli aracılığıyla gerçekleştirilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 4.1	Her kadına doğum öncesi bakım alma sürecinde doğumunu mutlaka sağlık personeli ile sağlık kuruluşunda yapmasının önemini belirten hazırlanmış broşürün dağıtılması ve bu konu yerel görsel basınla da desteklenmesi		
Faaliyet 4.2	Anne adaylarına gebelikleri sürecinde, normal doğum ve faydaları konusunda bilgi verilmesi, doğumun hastane koşullarında sağlık personeli yardımı ile yapılması konusunda işbirliğinin yapılması		
Faaliyet 4.3	Doğum hizmetini sunan personelin, nitelikli hizmet sunması için, bilgi ve beceriye dayalı donanımını artırılmaya yönelik hizmet içi eğitimlerin verilmesi		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 5. : Doğum sonu bakım hizmetlerinin verilmesi	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 5.1	Doğum sonu bakım hizmeti almanın anne ölümlerini doğrudan etkilediği konusunda farkındalık oluşturmak için hazırlanmış olan broşürün dağıtılması ve yerel görsel basında bu konunun desteklenmesi		
Faaliyet 5.2	Doğum sonu bakım hizmeti sunan personelin, nitelikli hizmet sunması için, bilgi ve beceriye dayalı donanımını artırılmaya yönelik hizmet içi eğitimlerin verilmesi		

Faaliyet 5.3	Doğum sonu dönemde anne ve bebeğin sık aralıklarla ziyaret edilerek evde bakım hizmetlerinin verilmesi		
Faaliyet 5.4	Doğum sonu dönemde uygun aile planlaması yöntemleri konusunda kadının bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi		
Faaliyet 5.5	Doğum sonu dönemde anne ve bebek bakımına ilişkin tele sağlık hizmetinin kurulması ve annelerin istedikleri zamanda sağlık personeline ulaşmalarının sağlanması		
HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 6. : Doğum öncesi, doğum ve doğum sonu dönemdeki acil durumlar (Acil Obstetrik Bakım)	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 6.1	Acil Obstetrik Bakım konusunda farkındalık yaratmak için hazırlanmış olan broşürün dağıtılması ve yerel görsel basınla da tehlike işaretleri ile ilgili bilgi verilerek konunun desteklenmesi		
Faaliyet 6.2	Acil Obstetrik Bakım hizmeti sunan her kademedeki sağlık çalışanlarının nitelikli hizmet sunmaları için hizmet içi eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 6.3	Acil Obstetrik Bakıma ihtiyacı olan gebelerin sağlık kuruluşlarına başvurduklarında tanılanmasına yönelik denetleme listelerinin oluşturulması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 7. : Gebelere folik asit, Demir ve D-Vitamini desteği sağlanması ve tetanoz aşısının yapılması	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 7.1	Gebelere 16. haftadan başlayarak 6 ay ve doğum sonu 3 ay olmak üzere toplam 9 ay süre ile günlük 40 - 60 mg elementer demir desteğinin ücretsiz olarak verilmesinin sağlanması		
Faaliyet 7.2	Gebelere 12. haftadan itibaren gebelik süresince altı ay ve doğum sonrası altı ay olmak üzere toplam 12 ay süreyle günlük tek doz 1200 IU (9 damla) D vitamini desteğinin ücretsiz olarak verilmesinin sağlanması		
Faaliyet 7.3	Gebe kalmayı planlayan kadınlara gebe kalmadan 8 hafta önce folik asit başlanması (nöral tüp defektlerinin önlenmesi için)		
Faaliyet 7.4	Gebe kadınların gebelikleri süresince yeterli ve dengeli beslenmelerini ve kilo almalarını sağlayacak beslenme eğitimi ve danışmanlık hizmeti verilmesi		
Faaliyet 7.5	Gebelere uygun zamanlarda ve uygun dozlarda tetanoz aşısının yapılmasının sağlanması ve gebe kadınların bu konuda bilinçlendirilmesi		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 8. : Doğum sonrası yeni doğan bebeklerin bakım ve beslenmesine yönelik bilincin artırılması	Sağlık Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, TRT, RTÜK, Üniversiteler	Kısa
Faaliyet 8.1	Kadınlara bebekler için anne sütünün öneminin anlatılması ve emzirmenin teşvik edilmesi		
Faaliyet 8.2	Katı gıdalara geçişte dikkat edilmesi gereken beslenme ilkeleri konusunda eğitimlerin verilmesi, broşürlerin dağıtılması		
Faaliyet 8.3	Bebek bakımında hijyene dikkatin çekilmesi		
Faaliyet 8.4	Doğum sonunda bebek bakımına ilişkin (bebeğin gazının çıkarılması, banyosu, giydirilmesi, uyanların verilmesi gibi)		
Faaliyet 8.5	Etkili emzirme tekniklerinin anlatılması (bebeğin memede tutuluşu, emzirme süresi ve sıklığı, annenin beslenmesi ve sıvı alımı gibi)		

II. KIRSAL ALANDA KADININ TARIMSAL ÜRETİM VE PAZARLAMADAKİ ROLÜ

Tarımsal Üretim

Kalkınma literatüründe kadın ve çocuklar toplumların en dezavantajlı grupları olarak kabul edilmektedirler. Kadının yaptığı işin erkek tarafından yapılan işe nazaran daha az değerli ve daha az saygın kabul edilmesi; ülkeler çapındaki değerlendirmelerde, kayıtlarda daha az “kayda değer” bulunması; kadının üretimdeki kaynaklara erkeğe oranla daha az erişimi; aile gelirinin kontrolünde kadının çok az söz hakkına sahip olması; kamusal alanda yönetim ve denetim rollerini daha az oranda üstlenebilmesi anlamını taşıyan negatif ayrımcılıktan dolayı, statüsü ve konumu ne olursa olsun kadın dezavantajlı duruma düşmektedir. Giderek azalmasına rağmen tarım ağırlıklı bir toplum özelliğini de gösteren ülkemizde kadının özellikle tarımsal üretimdeki payı küçümsenmeyecek kadar fazla olup, kadının tarımsal üretime katılma biçimi onların sorunlarının tespitinde önem taşımaktadır.

Kırsal alanda kadının iş gücüne katılma oranı ülke genelindeki iş gücüne katılma oranına göre daha yüksektir. Kırsal alanda tarım kesiminde istihdam edilen kadınların çoğunluğu statüsü düşük, emek yoğun işlerde çalışmaktadır. Tarım kesimindeki kadınların üretime katılım düzeyleri, ailenin sahip olduğu arazi ve hayvan varlığına, gelire ve ürün desenine göre değişmektedir. Ancak, tarımda mekanizasyon düzeyi arttıkça kadın tarımsal üretimden kopmakta ve çalışma potansiyeli ev kadınlığına yönelmektedir. Az topraklı ailelerde kadınlar mevsimlik işçilik başta olmak üzere bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katılmaktadır.

Kırsal alanda kadının emek yoğunluğu sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde de çok yüksektir. Hane içi istihdam bağlamında ücretsiz aile işçisi konumunda olan kadın ve genç kızlar ağır bir iş yüküne sahiptirler. Kentsel alanda maddi durumu ve gelir düzeyi görece daha iyi olan ve bu nedenle çamaşır makinesi, elektrik süpürgesi gibi elektrikli ev aletlerini kullanabilen, yüzdesel oranı oldukça düşük olan kadınlar ile kıyaslandığında kırsal genelindeki kadınlar bir anlamda “ağır işçi” statüsüne girmektedirler.

Kırsal kesimde hangi biçimde olursa olsun, kadın emeğinin bilgi ve teknolojiyi gerektirmeyen (vasıfsız) işgücü olmasının da bir payı vardır. “Vasıfsızlık”, genelde tüm kırsal kesim (çiftçi) insanı için geçerli olmakla birlikte, erkeğin “çiftçi” olarak adlandırılması, geleneksel yapı içerisinde tarımsal üretimdeki tüm gelişmelerden doğrudan ya da dolaylı haberdar edilmeleri; sınırlı da olsa eğitimden geçmeleri, erkek çiftçilerin “görünürde vasıflı” olmaları sonucunu vermektedir. Kadın konusunda ise, aynı süreçlerden geçmelerine karşılık, tarımsal süreçte “vasıflı” ve “resmi” nitelikleri olmamaktadır.

Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda ilerlemesi kadının toplum içinde, toplumsal değerler sisteminde, sanayi ve hizmetlerde hak ettiği yere ulaşmasıyla doğru orantılıdır. Nüfusun yarısını oluşturan kadınların iş ve toplum hayatına katılması ve özellikle zor koşullarda çalışma ve yaşam mücadelesi veren kırsal alandaki kadınların sorunlarının çözümü önem taşımaktadır. Türkiye’de tarımda çalışan kadın nüfusunun fazlalığı, bu alanda ele alınması gereken bir diğer önemli husus olarak belirmektedir. Çünkü bu nüfusun çok büyük bir çoğunluğu sosyal güvenlikten yoksun ve kayıt dışı çalışan nüfus olup, kırsal alanda da en zor koşullarda çalışmaktadırlar.

Amaç 1: Kadın çiftçilerin çiftçi kayıt sistemine (ÇKS) kayıtlılıklarının artırılmasını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : ÇKS'ye kayıtlı kadın çiftçilerin sayısını arttırmak için farkındalık ve duyarlılık yaratılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	TZOB	Orta
Faaliyet 1.1	Kadın çiftçilere yönelik konu ile ilgili yazılı materyallerin hazırlanması		
Faaliyet 1.2	Eğitim ve yayım faaliyetleri ile farkındalık ve duyarlılığın artırılması		
Faaliyet 1.3	Kadınlara ÇKS kayıtlarının yapılması konusunda kolaylıklar sağlanması		
Faaliyet 1.4	ÇKS'ye kayıtlı kadın çiftçilere yönelik özel eğitim-yayım ve kredi programlarının oluşturulması		
Faaliyet 1.5	Kadın çiftçilerin Tarım Sigortaları konusunda bilinçlendirme çalışmalarının yapılması		
Hedef 2. : ÇKS'ye kayıtlı kadın çiftçilerin optimum miktarda girdi kullanımlarının teşvik edilmesi	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı TZOB, Üretici Birlikleri	Kısa
Faaliyet 2.1	Optimum girdi kullanımı konusunda kadınlara yönelik eğitim-yayım programlarının uygulanması		
Faaliyet 2.2	Kadınlara organik tarım ve İTU konusunda eğitimler verilmesi ve bu biçimde üretimde bulunan kadınlara yönelik destekleme mekanizmalarının oluşturulması		
Faaliyet 2.3	Kadınlara üretim maliyetleri ve maliyetleri azaltma teknikleri konusunda uygulamalı eğitimler verilmesi		

Amaç 2: Kadın çiftçilerin doğrudan pazarlara girişini kolaylaştıracak politikalar geliştirilmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1.: Kadın çiftçilerin ürünlerini doğrudan pazara ulaştırabilmelerinin sağlanması	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Yerel Yönetimler	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, KOSGEB TZOB	Kısa
Faaliyet 1.1	Pazarlarda ve hallerde kadın üreticilere yönelik yerler tahsis edilmesi		
Faaliyet 1.2	Üretici Birliklerinde kadın üye sayısının artırılması ve etkin hale getirilmesi		
Faaliyet 1.3	Kırsaldaki kadınlara markalaşma, pazarlama ve girişimcilik konusunda eğitim hizmetleri verilmesi		
Faaliyet 1.4	Üretim planlaması konusunda gerekli eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.5	Üretim planlamasına göre yeni Pazar olanaklarının oluşturulması		
Hedef 2.: Tarımsal örgütlerde kadınların pazarlama konusunda etkinliğinin artırılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yerel Yönetimler	Orta
Faaliyet 2.1	Tarımsal örgütlerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılıkların artırılması		
Faaliyet 2.2	Kadınların yerel ürün işleme ve pazarlama konusunda yetkinliklerinin artırılması.		
Faaliyet 2.3	Yerelde organik ürün satan pazarların oluşturulması ve desteklenmesi		
Hedef 3.: Kadınlar tarafından üretilen ürünlerin daha fazla tüketici ile buluşturulması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Özel Sektör ve Kamu Birimleri	Uzun
Faaliyet 3.1	Büyük marketlerde kadın ürünleri için ürün satış stantlarının oluşturulması		
Faaliyet 3.2	Sanal ortamda networklerin oluşturulması		
Faaliyet 3.3	Kamu birimlerinde ürün satış olanaklarının oluşturulması		
Faaliyet 3.4	Kadınların ürünlerinin teşhir edileceği fuarların düzenlenmesi		

Amaç 3: Tarımda çalışan kadınları kayıt altına almak ve veri tabanını oluşturmak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Türkiye’de işgücüne katılan kadınların sektörel bazda kayıt altına alınarak sorunlarının tespitinin sağlanması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı TÜİK	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İŞKUR TZOB	Orta
Faaliyet 1.1	Tarımda çalışan kadınların kayıt altına alınması ve sürekli bilgi güncellemesinin yapılması		
Faaliyet 1.2	Ziraat Odalarının kadın çiftçi kayıtlılığı konusunda duyarlılıklarının artırılması		
Faaliyet 1.3	Tarım işletmelerinin kayıtlı kadın işçi çalıştırılması konusunda duyarlılıklarının artırılması		
Faaliyet 1.4	Tarımda çalışan kadınlara çalışma koşulları ve çalışma hakları konusunda eğitimler verilmesi		
Faaliyet 1.5	Yazılı ve görsel medyada konu ile ilgili kamu spotlarının hazırlanması ve duyurulması		
Hedef 2. : Tarımda çalışan kadınlara yönelik veri tabanının oluşturulması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı TÜİK	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Uzun
Faaliyet 2.1	Veritabanına konu olacak parametrelerin saptanması		
Faaliyet 2.2	Tarımsal işletmelerde işgücü kayıt sisteminin oluşturulması		
Faaliyet 2.3	İlgili kamu birimlerinde duyarlılığın artırılması		

Amaç 4: Tarımda kadın-erkek ücret eşitliğini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1.: Tarımda çalışan kadın erkek ücret eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasının sağlanması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	TZOB, Yerel Yönetimler, Sendikalar	Kısa
Faaliyet 1.1	Kadın işgücü çalıştıran işletmelerin eşit ücretlendirme konusunda takibinin sağlanması		
Faaliyet 1.2	İllerde ücret tespit komisyonlarının kadın işgücü kullanımındaki ücretler konusunda duyarlılıklarının artırılması		

Girişimcilik ve Pazarlama

Kadın girişimciliği; kurduğu iş de çoğunluk hisseye sahip olan, karar almada, risk üstlenmede ve günlük yönetimde aktif rol oynayan kadındır. Girişimci kadın; kendi adına çalışan veya bir sosyal güvence ile çalışan, istihdam sağlayan, üreten, risk alabilen, karar alabilen kadınlardır. Değişen sosyo-ekonomik yapı nedeniyle kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, aileye katkı sağlamak, kendi işinin patronu olma, bağımsız çalışma isteği, çalıştığı işini kaybetme korkusu ve/veya yükselme endişesi, esnek çalışma saatleriyle evine zaman ayırabilmesi, kendi bilgi ve becerilerine göre iş kurma isteği, tüm dünyada olduğu ölkemizde de kadının girişimcilik konusuna yönelmesinin temel nedenleridir. Kırsal alanlarda kalkınmanın sağlanması amaçlayan girişimcilik faaliyetlerinin temel hedef gruplarından birisi de kadınlardır. Kırsal alanda kadın, erkeğin gerçekleştirdiği faaliyetleri aynı oranda hatta daha fazla yerine getirirken ücretsiz aile işçisi statüsünden kurtulmaktadır. Bu nedenle, kadınlara yönelik gelir getirici girişimcilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, kredi kaynaklarına erişiminin kolaylaştırılması ve pazarlama faaliyetlerinde daha etkin yer almasının sağlanması kırsal alanların sosyo-ekonomik açıdan kalkınmanın sağlanması ile eş değerlidir.

Tarımda iş gücünü nakde çeviren kadın oranı oldukça sınırlıdır. Nakde çevrilebilen iş gücü, ev kadınları arasında bağ-bahçe ve tarlada çalışarak elde edilen ürünün pazarlanması şeklindeydir. Geleneksel düşünce tarzı ve bunun sonucunda şiddetle hissedilen erkek ve topluluk baskısı nedeniyle kadın ve genç kızlar arasında bir işyerinde emeğini kiralama olgusu neredeyse yok gibidir. Kırsal alanda genellikle erkeklerin yaptıkları işler kadın işgücüne göre daha statü ve/veya karşılığında daha fazla gelir getiren işlerdir. Kadınlar daha çok ev işi işlerle uğraşır ve mevsimlik, geçiçi, ücretsiz işlerle üretime/çalışma hayatına katılır. Bunlara bağlı olarak kadınların yaptıkları işlerden elde edilen ürünler -yiyecek, giyecek- çoğunlukla ekonomik olarak bir değer ifade etmemektedir.

Türkiye’de kırsal alanın temel uğraşı alanı olan tarımsal üretimde kadın emeği %50’lere varan oranlarda rol oynamaktadır. Fakat, kadınlar pazarlama ve girişimcilik açısından çok zayıf ve geri durumdadır. Kadınlar kırsal alanda girişimcilik rollerini ortaya koyamamaktadır. Kredi kullanabilen kadınların oranı %1’i bile bulmamaktadır. Bu nedenle kadınların kırsal alanda hem ekonomik hem de toplumsal yaşam süreçlerinde daha aktif yer alabilmesinde girişimcilik ve pazarlama süreçlerine aktif olarak katılabilme önemli rol oynayacaktır. Her şeyden önce kadın kendi işinin sahibi olabilecek ve sosyal statüsünü yükseltebilecektir.

Kadın istihdamı ve girişimciliği ile pazarlama faaliyetlerinde fırsat eşitsizliği ve toplumsal dışlanmışlık ne yazık ki yaşanmaktadır. Sorunun çözümü için, toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip, olayın aile işi iş bölümü, geleneksel kısıtlamalar, işgücü piyasasında ayrımcılık gibi çok çeşitli boyutlarını paralel olarak dikkate alan eylem planlarına ve politika uygulamalarına gereksinim vardır. Kadınların işgücü piyasasına girmesi, iktisadi konumlarını göreceli olarak düzelteceği için eşitlik sağlayıcıdır. Kadınların katma değeri yüksek, nitelikli iş ve alanlarda istihdam edilebilmeleri öncelikle yeni işyerlerinin açılmasına, dolayısıyla istihdamın gelişmesini mümkün kılacak olan girişimciliği destekleyen politikaların izlenmesine bağlıdır. Kuşkusuz, bunun en önemli tamamlayıcısı da, kadınların ekonominin talep ettiği işgücü nitelikleriyle donatılmasıdır.

Amaç 1: Kırsal alanda kadın girişimciliğinin artırılması ve desteklenmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda kadın girişimci sayısının artırılması	KOSGEB İŞKUR Yerel Yönetimler	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, STK'lar, Üniversiteler	Orta
Faaliyet 1.1	Kırsalda kadınlara yönelik girişimcilik ve pazarlama eğitim programlarının düzenlenmesi		
Faaliyet 1.2	Kırsalda kendi işini kurmak isteyen kadınlara yönelik kredi destek sistemlerinin oluşturulması		
Faaliyet 1.3	Kırsal alandaki girişimci kadınlara yönelik faaliyette bulunacak özel bir finans biriminin oluşturulması		
Faaliyet 1.4	Kadınlara yönelik kapasite ve beceri artırma eğitim ve yayım programlarının oluşturulması		
Faaliyet 1.5	Kırsalda kadınlar arasında grup girişimciliğini özendirecek pilot çalışmalarda bulunulması		
Faaliyet 1.6	Potansiyeli olan yerleşimlerde kadın üretim atölyelerinin oluşturulması		
Hedef 2. : Yerel Yönetimlerin ve yerel STK'ların konu ile ilgili duyarlılıklarının artırılması	Yerel Yönetimler	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Kısa
Faaliyet 2.1	Yerelde kadınlara yönelik girişimcilik ve pazarlama eğitimlerinin organize edilmesi		
Faaliyet 2.2	Kırsaldaki kadın girişimcilere yönelik pazar alanlarının oluşturulması		
Faaliyet 2.3	Kırsalda turizme yönelik ürün geliştirme konusunda çalışmaların yapılması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 3. : Kırsaldaki kadın girişimciler için iller düzeyinde (potansiyeli olan ve talep halinde) "İş Geliştirme Merkezleri"nin kurulması	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türk Patent Enstitüsü	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yerel Yönetimler Kalkınma Ajansları	Orta
Faaliyet 3.1	İllerde kırsaldaki kadın girişimcilerin sayısı hakkında çalışmalar yapılması		
Faaliyet 3.2	İş geliştirme merkezlerinin kurulacağı (kırsaldaki kadınlar için) pilot illerin belirlenmesi		
Faaliyet 3.3	Bir veya iki tane "Kırsal Kadınlar için İş Geliştirme Merkezlerinin" kurulması		
Faaliyet 3.4	"Kırsal Kadınlar için İş Geliştirme Merkezi" kapsamında girişimci kadınlarla ilgili web sitesi ve tartışma forumunun oluşturulması		

Amaç 2: Kırsalda kadınlar tarafından üretilen ürünlerin tanıtım ve markalaştırılmasını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Özgün değeri olan ürünlerin belirlenerek coğrafi işaretlerinin alınması	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türk Patent Enstitüsü	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yerel Yönetimler Kalkınma Ajansları	Orta
Faaliyet 1.1	Özel nitelikli (özellikle kaybolmaya yüz tutmuş) yerel ürünlerin tespit edilmesi		
Faaliyet 1.2	Kırsal alandaki kadınlara markalaşmanın önemi konusunda eğitim verilmesi		
Faaliyet 1.3	Kırsaldaki kadının emeği ile üretilen yerel ürünlerin tanıtımının sağlanması için yerel yönetimlerde duyarlılık yaratılması		
Faaliyet 1.4	Coğrafi işarete konu olan ürünlerin sergileneceği fuarların düzenlenmesi		

III- KADIN VE DOĞAL KAYNAKLAR

Doğal kaynaklar ve biyolojik çeşitliliğin korunması, kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasında önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Doğal kaynaklar ikiye ayrılır. Canlı doğal kaynaklar denilince bitki, hayvan ve mikroorganizmalardan oluşan biyolojik çeşitlilik anlaşılır. Cansız doğal kaynaklar ise, biyolojik çeşitliliğin bağımlı olduğu hava, su ve topraktan oluşan yaşam ortamları ile madenler ve fosil yakıtları kapsayan yeraltı zenginlikleridir.

Bütün insan faaliyetleri ekosistem hizmetlerinden yararlanır. Ancak, bu faaliyetler, ekosistem hizmetlerini destekleyen, biyolojik çeşitlilik üzerinde baskı oluşturabilir. Bu baskıların en büyük ve doğrudan olan beş tanesi; habitat kaybı, değişimi ve parçalanması, yabancı tür popülasyonlarının aşırı avlanması, kirlilik, iklim değişikliği ve istilacı türlerdir. Bu tehditler büyük ölçüde, yiyecek-ıçecek, enerji ve malzeme gibi insan taleplerinin yanı sıra kentler ve altyapı için yer gereksiniminden kaynaklanmaktadır. Tüm dünya genelinde yapılan ekosistem değerlendirmesi araştırmaları, son elli yılda şu ana kadar görülmemiş hızla bir biyoçeşitlilik kaybının yaşandığı ortaya konmaktadır. Biyolojik çeşitlilik ve doğal ekosistemler, dünyanın yaşam destek sistemleridir ve bu destek sistemlerinin geleceği ile ilgili büyük kaygılar yaşanmaktadır.

Biyolojik çeşitlilik kaybı ve doğal kaynakların bilinçsiz kullanımı, ekosistemlerin baskı altında olmasına veya bozulmasına; hatta yeterince önlem alınmazsa, tamamen kaybına yol açabilir. Bu da ekosistem hizmetlerinin devamını, dolayısıyla da biyolojik çeşitliliği ve ekosistem sağlığını etkiler. İnsan toplumu ekosistem hizmetlerine bağımlı olduğu için; bu hizmetlerin kaybı, dünyanın her yanındaki bütün insanların refahını ve kalkınmasını ciddi biçimde tehdit eder.

Yer üstü ve yer altı su kaynakları ile maden yatakları yönünden zengin olan Türkiye, biyolojik çeşitlilik bakımından da dünya üzerinde önemli bir konumda bulunmaktadır. Türkiye, ekolojik açıdan farklı özellikte ekosistemlere (orman, bozkır, tuzcul, çeşitli özellikte su ortamları, tatlı, tuzlu su gölleri, nehirler, denizler, ova, kumul, dağ vb.) sahip bir ülkedir. Bu farklılık, çeşitlilik ve zenginlik, tür çeşitliliğine de yansır. Sınırları içinde bu güne kadar kaydedilmiş olan flora ve fauna bileşenleri de bu ifadeyi desteklemektedir. Bu zenginlikte, iklim farklılıkları, topoğrafik, jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilikler, deniz, göl ve akarsu gibi su ortamındaki çeşitlilikler, 0-5000 metre arasında değişen yükseklik farklılıkları ve üç değişik bitki coğrafi bölgesinin varlığı önemli rol oynamaktadır. Kültüre alınmış pek çok bitki türü ile evcilleştirilmiş pek çok hayvan türünün yabancı ataları Türkiye’de doğal olarak yetişmektedir. Bu bakımdan Türkiye, Dünyadaki sekiz büyük gen merkezinden biri olarak bilinir.

Türkiye’nin genetik çeşitliliği özellikle bitki genetik kaynakları ile önem kazanmaktadır. Türkiye bitki türleri bakımından oldukça zengin olup, 3.022’si endemik olmak üzere 10.765 çiçekli bitki ve eğrelti türü bulunmaktadır¹.

Floranın yanı sıra fauna konusunda da Türkiye oldukça zengindir. Özellikle de omurgalı hayvanlar açısından da durum pek farklı değildir. Türkiye’de bugüne kadar kaydedilmiş olanlar da dahil olmak üzere sayısı 80.000 civarında olduğu tahmin edilen hayvan türleri arasında en az 26 iki yaşamlı türü, 123 sürüngen türü ve 491 kuş türüne ek olarak 170 memeli hayvan türü bulunmaktadır. ²Söz konusu biyolojik çeşitliliğin korunmasında oldukça önemli olan korunan alanlar ise (sulak alanlar ve özel çevre koruma alanları dahil) günümüzde Türkiye yüzölçümünün yaklaşık olarak % 5’inden biraz fazlasını kapsamaktadır.

Sonuç olarak, üç yanı denizlerle çevrili Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynak zenginliği, başta bilim insanları olmak üzere herkesi mutlu ederken, aynı zamanda söz konusu bu kaynakların korunarak gelecek nesillere aktarılabilmesi konusunda büyük bir sorumluluğu da omuzlarımıza yüklemektedir. Ülkelerin sahip olduğu doğal kaynakların değerini iyi kavramaları, bu zenginliklere sahip çıkmaları ve bunları uzun süreçte korumaları ekonomik kalkınma açısından da oldukça önemlidir. Çünkü ülke ekonomisinin temeli bu kaynaklara dayalıdır. Dünyanın pek çok ülkesinin kalkınma planlarını etkileyen Brundtland Komisyonu'nun "Ortak Geleceğimiz" adlı raporunda işlenen temel fikir de budur.

"Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Anlaşması"nı 1992 yılında imzalayan ve 1996 yılında da onaylayan Türkiye'de kaybolan türler ve genetik kaynakların, zaman ve mekan içinde aynen tekrar ortaya çıkarılması mümkün olamayacaktır. Bu durum bilinçsizce tüketilen diğer doğal kaynaklarımız için de söz konusu olacaktır. Bu nedenle bir yöre veya bölgedeki doğal kaynaklar, kendine has özellikleri bozulmadan, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşama ilkelerine uygun olarak korunmalı, sürdürülebilir bir yaklaşım içinde korunmalı, akılcı bir şekilde yönetilmeli ve kullanılmalıdır. Bu konularda kadınların da içinde olduğu tüm bireylerin bilinçlenmeleri ve bu sayede, doğal kaynakların sürdürülebilirliği konusunda önemli roller üstlenmeleri oldukça önemlidir.

Kırsalda kadın konusunda yapılan bölgesel çalıştaylar aracılığıyla Ülkemiz kırsalında yaşayan kadınlar tarafından doğal kaynaklar konusunda mevcut durum aktarılmış ve tüm ilgi gruplarının da katılımıyla var olan bölgesel sorunların çözümüne yönelik uygun stratejiler geliştirilmiştir. Belirlenen bu stratejik çözüm önerilerinin uygulanması neticesinde, kırsal alanda yaşayan kadınların doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda bilinçlenmeleri sağlanabilecek; bu kaynaklara yönelik koruma, kullanım ve yönetim alanındaki sorunlar çözümlenebilecek ve kadınların kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlamalarına olanak tanınabilecektir.

¹Güner A, Özhatay N, Ekim T & Başer KHC (2000). Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Suppl. 2), Vol. 11. Edinburgh: Edinburgh University Press.

²Turan, L., 2007. Biyolojik Çeşitlilik ve Türkiye. TÜBİTAK ve Hacettepe Üniversitesi Ortak Çalışması.

Doğal Kaynakların Kullanımı ve Yönetimi

Amaç 1: Canlı doğal kaynakların alternatif geçim kaynağı olarak verimli kullanımını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Ormanlardan ikincil ürün (tıbbi ve aromatik bitkiler, mantar, reçine vb.) elde eden ve bunları pazara sunan kadın sayısının artırılması	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Üniversiteler, STK lar, Uluslararası kuruluşlar	Orta
Faaliyet 1.1	Doğadan toplamayla elde edilen ürünlerin organik mevzuat çerçevesinde sertifikalandırılmasına yönelik eğitici eğitimlerinin verilmesi		
Faaliyet 1.2	Kadınlara canlı doğal kaynakların çeşitleri, yararları, varsa alternatif tıptaki yerleri ve sürdürülebilir kullanımları konularında eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.3	Odun dışı orman ürünlerinin kullanım alanları, üretimi, işlenmesi vb. hususlarda eğitim yolu ile farkındalığın artırılması		
Faaliyet 1.4	Odun dışı orman ürünlerinin toplandıktan sonra yerinde işlenmesine dönük projelerin yürütülmesi		
Faaliyet 1.5	Kadın girişimcilere ve diğer girişimciler tarafından ortaya konan projelere verilen desteklerin yatırıma dönüştürülmesi konusunda izleme ve değerlendirilmenin yapılması		
Hedef 2. : Tarım dışı alternatif geçim kaynakları (ahşap işçiliği, dokuma benzeri el sanatları, balıkçılık benzeri) konusunda kadınlarda farkındalığın sağlanması ve alternatif geçim kaynaklarına yönelen kadın sayısının artırılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı	Üniversitelerin el sanatları bölümleri, STK lar, Uluslararası kuruluşlar	Kısa
Faaliyet 2.1	Alternatif geçim kaynaklarına yönelik eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 2.2	Alternatif geçim kaynaklarına yönelik projelerin yürütülmesi		
Faaliyet 2.3	Alternatif geçim kaynakları konusunda yapılan projelerin desteklenmesi		
Faaliyet 2.4	Kadınların alternatif geçim kaynaklarına yönelik örgütlenmesinin ve kooperatif kurmalarının teşvik edilmesi		

Amaç 2: Kırsalda etkin doğal kaynak yönetimi bilincini geliştirmek.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1 : Kırsalda yaşayan kadınların Tarım Havzaları Üretim ve Destek Modeli konusunda bilinçlendirilerek planlı ve etkin bir üretime geçilmesi	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Orta
Faaliyet 1.1	Tarım havzaları modeli konusunda kırsalda yaşayan kadınlara eğitimlerin verilmesi ve farkındalığın artırılması		
Faaliyet 1.2	Havza modeli ile üretim yapan kadın sayısının artırılması		
Hedef 2. : Kırsalda güneş enerjisi ile su ısıtma sistemlerinin ve tarımsal üretimin yaygınlaştırılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü İl Özel İdareleri	Orta
Faaliyet 2.1	Güneş enerjisinin maddi yönden getirileri, nasıl tasarruf sağladığı ve diğer yararları konusunda eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 2.2	Güneş enerjisi kullanımına yönelik projelere hibe ve destek verilmesi		
Hedef 3. : Tarım işletmelerinde su tasarrufu konusunda bilinçlenmenin sağlanması	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	GAP, Üniversiteler, STK'lar, Uluslararası Kuruluşlar	Kısa
Faaliyet 3.1	Suyun verimli ve sürdürülebilir kullanımı konusunda kadınlara yönelik eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 3.2	Basıncılı sulama sistemleri kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 3.3	Yeraltı suyunun tükenmeyecek bir kaynak olarak görülmesinin engellenmesi amacıyla yasal düzenlemeleri de içeren konularda eğitiminin verilmesi Yeraltısuyu kullanan tarımsal işletmeler için "Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik" ve yönetmeliğin beraberinde getirdiği yükümlülüklerle ilgili eğitim verilmesi ve broşürler yoluyla bilgilendirme yapılması		
Faaliyet 3.4	Su kaynaklarının kalitelerinin, koruma-kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 4.: Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil büyüme hedefleri doğrultusunda kırsalda yaşayan kadınlara yönelik çevre/su sektöründe faaliyet gösteren işkollarında istihdamının artırılması için çalışmaların yürütülmesi	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Belediyeler, İŞKUR, Özel Sektör, STK'lar	Uzun
Faaliyet 4.1	Yeşil büyüme ile çevre/su sektörüne yönelik kırsaldaki kadınlara eğitim verilmesi		
Faaliyet 4.2	Yerel Çevre Kadın Derneklerinin kurulması ve var olan derneklerin bu sürece dahil edilmesi için çalışmalar yürütülmesi		
Faaliyet 4.3	Yeşil büyüme ile ilgili özel sektörün özendirilmesi		
Faaliyet 4.4	Kırsalda yaşayan kadınların özel sektör tarafından istihdamının takibinin sağlanması		
Hedef 5: Toprağın doğru ve sürdürülebilir kullanımı, tarım ilaçlarının ve kimyasal gübrelerin doğru kullanımının sağlanması	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Belediyeler, Özel Sektör, STK'lar	Kısa
Faaliyet 5.1	Kırsaldaki kadınlara tarımsal ilaç ve gübrelerin az ya da çok kullanılmasının getiri/götürüleri konusunda eğitimler verilmesi		
Faaliyet 5.2	Girdi ambalajlarının su ve toprak kaynaklarına zarar vermeyecek şekilde imhası konusunda eğitim çalışmalarının yürütülmesi		
Faaliyet 5.3	Toprak analizi yaptırma konusunda duyarlılığın artırılması		
Faaliyet 5.4	Toprağın doğru ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması		
Faaliyet 5.5	Toprak işleme biçimi, uygulanacak üretim yöntemleri, yetiştirilecek ürünlerin karar sürecinde kırsal kadının etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi		

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 6.: Uygun çöp depolama teknikleri, deterjan kullanımı, vb konularda kadınların bilinç düzeyinin artırılması	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	Belediyeler, Özel Sektör, STK'lar	Kısa
Faaliyet 6.1	Kırsaldaki kadınlara çöplerin gelişigüzel bırakılmaması, çöp ayırma uygulaması konusunda eğitimler verilmesi		
Faaliyet 6.2	Çöp ayırma uygulamasında köylerde ortak kullanım alanlarına toplama kutularının konularak bu konuda duyarlılığın artırılması		
Faaliyet 6.3	Çöp depolama ile ilgili özel sektör, STK'lar ve Belediyelerin işbirliği içerisinde çalışmalarının sağlanması		
Faaliyet 6.4	Kırsalda yaşayan kadınlara deterjan kullanımı, deterjan suyu atığının neden olabileceği zararları konusunda eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 6.5	Deterjan kullanımından kaynaklanan fosfor kirliliğinin önüne geçilmesi için fosfor içermeyen deterjanların dağıtılarak konuya dikkat çekilmesi		

Doğal Kaynakların Korunması

Amaç 1: Doğal kaynakların korunmasını sağlamak ve bilinçsiz tüketilmesini önlemek.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Doğal kaynakların önemi ve korunması konusunda bilinçlenmenin sağlanması	Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı	Orta
Faaliyet 1.1	Doğal kaynakların korunması konusunda eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.2	Ormanların faydaları konusunda orman köylerindeki kadınlara eğitim verilmesi ve örnek alanlara gezilerin düzenlenmesi		
Faaliyet 1.3	Anız yakmanın önlenmesi konusunda eğitimlerin verilmesi ve anıza ekimin desteklemeler kapsamında alınması		
Faaliyet 1.4	Biyogaz ile ilgili çiftçilerin bilgilendirme ve hibe desteklerinin verilmesi		
Faaliyet 1.5	Kırsalda yaşayan kadınların gen kaynaklarının ülkemiz açısından önemi ve nesli tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerinin korunması gerekliliği konusunda bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.6	Doğal kaynakların korunması konusunda etkin izleme ve denetimin sağlanması		
Faaliyet 1.7	Eğitime dik sürüm uygulamalarının önüne geçilmesi için bilinç düzeyinin artırılması		
Faaliyet 1.8	Orman, çayır ve mera alanlarının kullanımı, yönetimi ve korunması konusunda eğitimler verilmesi		
Hedef 2. : Orman köylerinde odun tüketiminin azaltılması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Üniversiteler, STK'lar, Uluslararası Kuruluşlar	Orta
Faaliyet 2.1	Orman köylerinde yaşayan köylü kadınlarımızı soysa-ekonomik kredilerle desteklemek		
Faaliyet 2.2	Alternatif enerji kaynakları (Güneş, rüzgar, su, biyogaz) kullanımı konusunda eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 2.3	Alternatif enerji kaynakları kullanan kadın çiftçilerin projelerine destek verilmesi		

Amaç 2: Ekoköylerin kurulması.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Ekoköylerin doğal kaynakların korunması, atıkların azaltılması, enerji ve su tasarrufu bakımından örnek olmalarının sağlanması	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı , Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı GAP	orta
Faaliyet 1.1	Ekoköylerdeki kadınlara doğal kaynak koruma konusunda sertifikalı eğitimlerin verilmesi		
Faaliyet 1.2	Eğitimlerin verilmesi ve e-yaygın otomasyon sistemi üzerinden belgelendirilmesinin sağlanması		
Faaliyet 1.3	Ekoköylerde çevreye zarar vermeyen teknolojilerin uygulanması, üretilen atıkların geri kazanımı ve su tasarrufunun sağlanmasına yönelik projelerin yürütülmesi		

IV- KIRSAL ALANDA KADINININ İSTİHDAMI VE ÖRGÜTLENMESİ

Tarımsal İstihdam ve Örgütlenme

Kadınlar her zaman üretici ve de ekonomik faaliyetlerin içinde olmuşlardır. Tarihsel süreç içinde ekonomik, toplumsal ve teknolojik değişimler sonucu, kadınların ekonomik faaliyetleri de biçim ve içerik yönünden değişime uğramıştır. Özellikle, sanayi devriminden sonra toplumsal ve ekonomik hayatın gittikçe daha örgütsel bir nitelik kazanmasına paralel olarak, ekonomik faaliyetler büyük ölçüde işletme örgütlerinde gerçekleştirilir olmuştur. Böylece kadınların ekonomik faaliyetleri açısından da işletmelerin rolü ve önemi artmıştır. Kadınların üretime katkıları yadsınamayacak oranlarda gerçekleşirken, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın olanaklarından yararlanmaları sınırlı kalmaktadır.

İstihdamındaki azalışa rağmen tarım, kadınların hala en çok istihdam edildiği sektör olma özelliği sürdürmektedir. Kadınların kırsalda işgücüne katılım oranı kente göre daha yüksektir. Türkiye İstatistik Kurumu 2012 Mart ayı-Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçlarına göre; toplam istihdamın %23,6'sı tarımda yer alırken, tarımda bu oran kadınlarda %40'a yakın olup, erkeklerde ise %18,3'dür. Yani, tarımda kadınların istihdam edilme oranı erkeklerin istihdam edilme oranının yaklaşık 2,2 katıdır. Bu durum şunu ortaya çıkarmaktadır; kırsal alanda tarım dışında yaratılan istihdam alanları genelde erkeklere göre olmaktadır, tarım kırsaldaki kadınların kaderi olmaya devam etmektedir. Üretim süreçlerine özellikle emek-yoğun çalışma açısından yoğun katılan kadınlar, kırsal alanların kalkınma göstergelerinin olumsuzluklarından da daha fazla etkilenmektedir. Bu nedenle kırsal alana yönelik kalkınma ve tarım politikaları yaşam kalitesini yükselten ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetilen bir yaklaşımla ele alınma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Burada da tarımda istihdama katılan kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi önem taşımaktadır.

Kırsal kesimde kadının işgücüne katılım oranı, tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışması nedeniyle yüksek olsa da Türkiye'de tarım istihdamındaki azalma, kadın istihdamının da giderek düşmesine yol açmaktadır. Tarımda çalışan kadınlar, tarım dışına çıktıklarında veya göç ettiklerinde işgücüne katılmamakta ya da zorluk çekmektedirler. İşgücüne katılan kadınlar ise daha çok statüsü düşük, kalifiye olmayan işlerde güvenceden yoksun bir biçimde çalışmaktadır. Bu ise kadının çalışma ve toplum hayatının dışında kalmasına neden olabilmektedir.

Tarımsal üretimi arttırmanın, kaliteli ürün elde etmenin, tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin ve kırsal alanda kalkınmanın gerçekleştirilmesinin en önemli yollarından biri, üreticilerin iyi ve etkili bir biçimde örgütlenmesidir. Çünkü, bilinmektedir ki, tarım politikalarını oluşturmak, uygulama koşullarını belirlemek ve böylece politik mekanizmaları etkileyebilmek ayrıca, pazarda etkin olabilmek, çağdaş üretim yöntemlerini kullanıp verimliliği arttırarak kırsal alan kalkınmasını gerçekleştirmek ancak örgütsel güçle yani örgütlü üreticilerle olmaktadır. Türkiye'de çalışan her 3 kadından 1'inin çalıştığı tarım sektöründe de kadınların sorununun çözümünde, girişimcilik ve pazarlama faaliyetlerinde daha fazla yer almasında örgütlenme en önemli araçtır. Burada örgütlenme nicel boyuttan çok nitel boyutta olmalıdır. Yani karar alma süreçlerine katılım, yönetici konumunda olma, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne dahil olma yoluyla desteklerden daha fazla yararlanma, başta kooperatif olmak kaydıyla tüm örgütlenme modellerini uygulamaya aktarabilme tarımda kadın örgütlenmesinin ana unsurları olmalıdır.

Amaç 1: Kırsal alanda çalışan kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kırsal alanda çalışan kadın işgücünün kayıt altına alınması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İŞKUR	Milli Eğitim Bakanlığı	Orta
Faaliyet 1.1	Kırsal alanda kadınların mevcut çalışma koşullarının saptanarak sorunlarının tespiti		
Faaliyet 1.2	Kadınların çalışma koşulları ve sorunları konusunda işverenlerin duyarlılıklarının artırılması		
Faaliyet 1.3	Tarımda çalışan kadınların işbaşı temel insani gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik altyapı hizmetlerinin götürülmesi		
Faaliyet 1.4	Kadınların çalışma sürelerinin yasal teminat altına alınması ve takibi		
Faaliyet 1.5	Kadınlara iş güvenliği konusunda eğitimler verilmesi		
Faaliyet 1.6	İşverenlere iş güvenliği ve işçi sağlığı konusunda eğitimler verilmesi		

Amaç 2: Çiftçi kadınların mesleki kapasitesini arttırmak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kadın çiftçilerin tarım ile ilgili gelişmeleri yakından takip edebilmelerini sağlamak	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı İŞKUR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İŞKUR	Orta
Faaliyet 1.1	Kadın çiftçiler için bölgesel özellikleri de dikkate alan sürekli eğitim yayım programları düzenlenmesi		
Faaliyet 1.2	Tarımdaki teknolojik yeniliklerden kadın çiftçilerin zamanında haberdar olmalarının ve teknoloji kullanmalarının sağlanması		
Faaliyet 1.3	Eğitim yayım programları için ilgili kurumlar arasında işbirliği yapılması		
Faaliyet 1.4	Kadınlara yönelik eğitim programlarının e-yaygın otomasyon sistemi üzerinden belgelendirilmesinin sağlanması		
Faaliyet 1.5	Dezavantajlı kesimlerin istihdam edilebilirliğinin artırılması ve girişimci olarak kendi işlerini kurabilmeleri amacıyla mesleğe yöneltme, iş ve meslek danışmanlığı yapılması		

Amaç 3: Başta dezavantajlı kadın grupları olmak üzere kırsal alanda tarım dışı istihdam olanaklarını oluşturmak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1.: Başta topraksız, mülksüz, yoksul kadın grupları olmak üzere tarım dışı gelir ve geçim sağlamak amacıyla istihdam alanlarının oluşturulması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, İŞKUR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı Kalkınma Bakanlığı, Ajanslar	Uzun
Faaliyet 1.1	Kırsal alanda el sanatları, kırsal turizm vb. alanları yaygınlaştırarak istihdam ve gelir alanları oluşturmak		
Faaliyet 1.2	Bu gruptaki kadınların da sosyal güvenlik kapsamına alınmasının sağlanması		
Faaliyet 1.3	Tarım dışı alanlarda istihdam ve gelir yaratacak projelere yer verilmesi ve desteklenmesi		

Amaç 4: Kırsaldaki kadınların etkin ve aktif bir biçimde örgütlenmesini sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Kadın Kooperatifleri Destek Merkezlerinin kurulması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Orta
Faaliyet 1.1	Kooperatif biçiminde örgütlenmek isteyen kadınlara kolaylaştırıcı hizmetlerin verilmesi		
Faaliyet 1.2	Kooperatiflerde kadın üye kotasının bulunması zorunluluğunun getirilmesi		
Faaliyet 1.3	Destek merkezlerinde sürekli eğitim hizmetlerinin verilmesi		
Hedef 2. : Etkin ve aktif kadın kooperatifleri arasında iletişim ağının oluşturulması	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Orta
Faaliyet 2.1	İletişim ağı için network ağı oluşturulması		
Faaliyet 2.2	Başarılı kooperatifleri tanıtabilecek yayınların hazırlanması		
Faaliyet 2.3	Kooperatifler arasında ürün alışverişinin sağlanması (takas)		

Amaç 5 Gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Gezici ve geçici tarım işçilerinin sayısı konusunda istatistikî altyapının tamamlanması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı TÜİK	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı İŞKUR	Orta
Faaliyet 1.1	Ürün ve bölgesel bazda işçi sayılarının ve çalışma koşullarının belirlenmesi		
Faaliyet 1.2	Bu konudaki verilerin sürekli güncellenmesi ve veri bankasının oluşturulması		
Faaliyet 1.3	Gezici tarım işçilerinin yerleştikleri birimlerde asgari insan ihtiyaçlarını giderilmesi için gerekli koşulların oluşturulması		
Faaliyet 1.4	Gezici ve geçici tarım işçisi olarak çalışan kadınların çocuklarının bakımının sağlanacağı çocuk bakım ünitelerinin oluşturulması		
Hedef 2. : Tarım işçiliğinde aracılık sisteminin illerde denetim etkinliğinin arttırılması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, Kaymakamlıklar	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Yerel Yönetimler	Kısa
Faaliyet 2.1	İllerde İŞKUR Müdürlüklerinin duyarlılıklarının arttırılması		
Faaliyet 2.2	Denetim sayısının ve denetimi yapacak personel sayısının arttırılması		
Faaliyet 2.3	İşverenlerin konu ile ilgili duyarlılıklarının arttırılması		
Faaliyet 2.4	Aracılık koşullarına uyma konusundaki yasal yaptırımların takibinin yapılması		

Sosyal Güvenlik

Kırsal alanda sosyal güvenlik denildiği zaman akla gelen sosyal sigorta içinde sağlık ve emeklilik hakkıdır. Oysa kırsal alana baktığımızda sosyal güvenlik çok daha geniş boyutları önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Her şeyden önce kırsal alanda kadın için sosyal güvenlik birey olabilmenin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Türkiye’de sosyal güvenlik kapsamında olmayan vatandaşların en yoğun olduğu sektör tarımdır. Genelde tarım sektöründe çalışanların gelir düzeyi düşüktür. Bu durum özellikle kadınların sosyal güvenlik primlerini ödemelerini güçleştirmekte, sigortadan yararlanma ve hak kazanma koşullarını sağlamaktan uzak ve sağlık hizmetlerine katılım paylarını ödeme gücünden yoksundur. Zira, tarımda istihdam edilen kadınların %90’ından fazlası herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı değildir. Kadınlar ancak, eşlerinin sosyal güvencesi olduğu takdirde bağımlı olarak sisteme dâhil olmaktadır.

Kırsal alanda ve tarımsal üretimde kadın emeği önemlidir. 1990’lı yıllardan bu yana tarım istihdamında azalma olmasına rağmen Türkiye’de halen tarım kadınların en önemli istihdam sektörü olma özelliğini devam ettirmektedir. Tarımda çalışan kadınlar kayıt dışı çalışmakta ve/veya çoğunlukla ücretsiz aile işgücü olarak çalışmaktadır. Bu ise kadının sosyal güvenlikten ve dolayısıyla gelecek güvencesinden bir anlamda yoksun olmasına da neden olmaktadır. Bu durum kırsalda birey olarak kadının kararlara katılımını ve toplumsal ilişkiler sistemindeki yerini de doğrudan etkilemektedir.

Kırsal alanda kadınlar için önemli bir sorun sosyal güvenlik uygulamalarının dışında kalma, kayıt dışı çalışmadır. 2006 yılı sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlılık durumuna göre istihdamdaki kadınların %66’sı, erkeklerin %42,3’ü sosyal güvenlik kapsamı dışında çalışmaktadır. Kadınlarda oranın yüksekliği kadınların halen neredeyse yarısının tarımda çalışıyor olmasına bağlıdır. Bu ise kırsaldaki, tarımdaki kadınlar için en önemli sorunlardan birisinin sosyal güvenlik olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye gerek BM gerekse AB’nin kadın-erkek eşitliğini hedefleyen sözleşme ve düzenlemelerine taraf olmuş, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel politikalarına dahil etmeyi taahhüt eden bir ülkedir. Türkiye’de ilgili yasalarda kadın-erkek eşitliği sağlanmış ve birçok alanda politika geliştirilmesine rağmen kadın istihdamına ve sosyal güvenlik uygulamalarına yönelik belirgin bir kamu politikası gündeminden ve kadın sorunlarına bütüncül bir çözüm arayışından söz etmek mümkün değildir. Kadın istihdamına salt iş bulma biçiminde bakma ve kırsal alan kadını sadece içinde bulunduğu öznel koşullarla el almak sorunları çözmemektedir. Sorun, statüsü yüksek, kendine yetebilen, üretebilen, sosyal güvenlik kapsamında olan istihdamın yaratılamamasıdır. Sorun, ancak erkeklerin çoğunlukla istihdam edildikleri meslek ve iş alanlarına kadınların daha kolay girmelerini sağlayarak, kamusal hizmetlerden daha yoğun yararlanma yolu ile çözülebilir. Sorun, kırsal alandaki kadınların mutlu olabilecekleri bir ortam yaratma, sosyal güvenlik şemsiyesi altına dâhil olma ve temel hizmetlere erişebilmeleri ile çözülebilecektir.

Amaç 1: Tarımda çalışan kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını sağlamak.

HEDEFLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM VE KURULUŞLAR	UYGULAMA DÖNEMİ (Kısa-Orta-Uzun)
Hedef 1. : Tarımda çalışan kadınların kayıt altına alınması ve böylece sosyal güvenlik sistemine kazandırılması	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı TZOB İŞKUR	Uzun
Faaliyet 1.1	Tarımda çalışan sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesi için sosyal güvence prim ödemelerinde kadın çiftçilere devlet desteğinin sağlanması.		
Faaliyet 1.2	Kadınların sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesine kolaylık getiren yasaların uygulanmasına yönelik izleme değerlendirme çalışmalarının yapılması		
Faaliyet 1.3	Sosyal güvenlik uygulamaları ile ilgili olarak tarımda çalışan kadınlara yönelik eğitim çalışmalarının yapılması		
Faaliyet 1.4	Faaliyet 1.2 de belirtilen izleme değerlendirme çalışmaları için Ziraat Odalarının etkin ve aktif hale getirilmesi		
Faaliyet 1.5	Tarımda kadın çalışanlar için mevcut prim ödeme gün sayısının kadınların çalışma koşulları ve ücret durumları dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi		

V. İZLEME / DEĞERLENDİRME

İZLEME / DEĞERLENDİRME

Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Eylem Planının uygulanmasında yer alan tüm kuruluşların belirli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kapsamda uygulamadan sorumlu tüm kurumların rol ve sorumluluklarını kabul etmeleri ve bu konuda gereken hassasiyeti göstermeleri planın başarıyla uygulanmasını önemli ölçüde etkileyecektir.

Başkanlığımız; koordinasyon ve izleme kurumu olarak planın uygulamalarının izlenmesini ve değerlendirmesinin yanı sıra gelişmeler hakkında paydaşların bilgilenmelerini sağlayacaktır.

Bakanlıklar ve uygulamadan sorumlu kurumlar; Ulusal Eylem Planında belirlenmiş olan amaç hedefleri kabul ederek, bu amaca hizmet edecek faaliyetleri kendi plan (Stratejik Plan) ve programlarına entegre ederek uygulayacaklardır. Bölge, il ve ilçe düzeyinde diğer devlet kurumları ile birlikte uygulamaları gerçekleştirmek üzere yeterli kaynak teminini sağlayacaklardır.

STK, Meslek Kuruluşları, Üniversiteler, Medya, Uluslararası Kuruluşlar vb. ile işbirliği yapılması uygulamaların etkinliği ve yaygınlaşmasında önemli unsurlardır.

Her bir sorun alanı itibarıyla Başkanlığımızın koordinatörlüğünde Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanı ya da Çiftçi Eğitimi ve Yayım Daire Başkanının başkanlık edeceği yılda 2 kez izleme değerlendirme toplantısı yapılacaktır. Toplantıda sorumlu kurum ve kuruluşların temsilcileri yer alacaktır.

Her bir sorun alanı ile ilgili periyodik olarak altışar aylık dönemlerde yılda iki kez ilgili tarafların raporlarının sunumu yapılacak ve sonrasında, Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasına ilişkin değerlendirme yapılacaktır. Eylem Planının uygulamasında eksik tespit edilmesi halinde izlemekle yükümlü olan Başkanlığımız gerekli girişimde bulunacaktır.

Sonuç olarak, Eylem plan 2012-2016 döneminde uygulanmak için hazırlanmıştır. Eylem planında yer alan hedeflerin gerçekleşmesine ilişkin gelişmelerin 6 aylık periyotlarla izlenmesi amacıyla raporlama sistemi geliştirilecektir. Planın uygulanmasından sorumlu kurumlarca Başkanlığımıza sunulacak raporlarda planın uygulanmasına ilişkin gelişmelerin yer alması sağlanacaktır.

Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Eylem planının uygulanmasında yer alan tüm kuruluşların belirli rol ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu kapsamda uygulamadan sorumlu tüm kurumların rol ve sorumluluklarını kabul etmeleri ve bu konuda gereken hassasiyeti göstermeleri planın başarıyla uygulanmasını önemli ölçüde etkileyecektir.

Başkanlığımız; koordinasyon ve izleme kurumu olarak planın uygulamalarının izlenmesini ve değerlendirmesinin yanı sıra gelişmeler hakkında paydaşların bilgilenmelerini sağlayacaktır.

Bakanlıklar ve uygulamadan sorumlu kurumlar; Ulusal Eylem Planında belirlenmiş olan amaç hedefleri kabul ederek, bu amaca hizmet edecek faaliyetleri kendi plan (Stratejik Plan) ve programlarına entegre ederek uygulayacaklardır. Bölge, il ve ilçe düzeyinde diğer devlet kurumları ile birlikte uygulamaları gerçekleştirmek üzere yeterli kaynak teminini sağlayacaklardır.

STK, Meslek Kuruluşları, Üniversiteler, Medya, Uluslararası Kuruluşlar vb. ile işbirliği yapılması uygulamaların etkinliği ve yaygınlaşmasında önemli unsurlardır.

Her bir sorun alanı itibariyle Başkanlığımızın koordinatörlüğünde Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkanı ya da Çiftçi Eğitimi ve Yayım Daire Başkanının başkanlık edeceği yılda 2 kez izleme değerlendirme toplantısı yapılacaktır. Toplantıda sorumlu kurum ve kuruluşların temsilcileri yer alacaktır.

Her bir sorun alanı ile ilgili periyodik olarak altışar aylık dönemlerde yılda iki kez ilgili tarafların raporlarının sunumu yapılacak ve sonrasında, Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasına ilişkin değerlendirme yapılacaktır. Eylem Planının uygulamasında eksik tespit edilmesi halinde izlemekle yükümlü olan Başkanlığımız gerekli girişimde bulunacaktır.

Sonuç olarak, Eylem plan 2012-2016 döneminde uygulanmak için hazırlanmıştır. Eylem planında yer alan hedeflerin gerçekleşmesine ilişkin gelişmelerin 6 aylık periyotlarla izlenmesi amacıyla raporlama sistemi geliştirilecektir. Planın uygulanmasından sorumlu kurumlarca Başkanlığımıza sunulacak raporlarda planın uygulanmasına ilişkin gelişmelerin yer alması sağlanacaktır.

VI. KISALTMALAR

BÜGEM	Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
ÇATOM	Çok Amaçlı Toplum Merkezleri
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
KETEM	Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezi
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TRT	Türkiye Radyo Televizyon
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği

EK 1

MERKEZ YÜRÜTME KURULU

Lami KARAHAN / Eğitim Yayım ve Yayınlar Dairesi Başkan Vekili

Süleyman BULUT / Çiftçi Eğitimi ve Yayım Daire Başkan Vekili

Uzm. Nimet KALELİ / Kırsal Alanda Kadın Çalışma Grup Sorumlusu

Uzm. Bakiye KILIÇ ONUK / Ev Ekonomisti

Uzm. Şerife TUNA / Ev Ekonomisti

Selahattin DAL / Mühendis

Özlem HAKYEMEZ / Mühendis

Doğan SER / Mühendis

Nergiz ALTAN / Mühendis

Serap ŞAHİN / Tekniker

Uzm. Demet ÖZTÜRK / Teknisyen

MERKEZ BİLİM KOMİTESİ

Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Prof. Dr. Fusun TERZİOĞLU Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. Gül GÜNEŞ Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi

BÖLGE BİLİM KOMİTESİ

Prof Dr. Engin KINACI	ESOGÜ Ziraat Fakültesi-ESKİŞEHİR
Prof Dr. Erdoğan BOZ	ESOGÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü - ESKİŞEHİR
Prof Dr. Saliha AYDEMİR	Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - TRABZON
Prof Dr. Yavuz ÖZTÜRKLER	Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi-KARS
Prof. Dr Hande BİRKALAN GEDİK	Yeditepe Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi - İSTANBUL
Prof. Dr Osman KARKACIER	Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi - TOKAT
Prof. Dr. Ahmet ULUSOY	Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - TRABZON
Prof. Dr. Gülşen GÜNEŞ	İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Prof. Dr. Güngör YILMAZ	Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi - TOKAT
Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN	ESOGÜ Eğitim Fakültesi - ESKİŞEHİR
Prof. Dr. Nimet KARATAŞ	Nevşehir Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksekokulu
Prof. Dr. Ömer Adil ATASOY	ESOGÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi - ESKİŞEHİR
Prof. Dr. Selma METİNTAŞ	ESOGÜ Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Bilim Dalı - ESKİŞEHİR
Prof. Dr. Semiha KIZILOĞLU	Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi - ERZURUM
Prof. Dr. Zeki ACAR	TBMMOB Ziraat Mühendisleri Odası
Prof.Dr. Abdulaziz GÜL	Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı - KARS
Prof.Dr. Cennet OĞUZ	Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi - KONYA
Prof.Dr. Ruhi KÖSE	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi - VAN
Doç Dr. Galip EKUKLU	Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı - TEKİRDAĞ
Doç Dr. Nevin H. ŞAHİN	İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi - İSTANBUL
Doç. Dr. Adnan ÇİÇEK	Tokat Belediye Başkanı
Doç. Dr. Meral UZUNÖZ	Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi - TOKAT
Doç. Dr. Sema BAŞBAĞ	Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi - DİYARBAKIR
Doç.Dr. Devlet TOKSOY	Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi - TRABZON
Doç.Dr. Hacı Bayram IŞIK	Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi - ERZURUM

Doç.Dr. Nuray KIZILASLAN

Doç.Dr. Oğuz KARADENİZ

Doç.Dr. Rüstem ERKAN

Yrd. Doç. Dr Mustafa GÜLTEKİN

Yrd. Doç.Dr. Berna BALCI İZGİ

Yrd. Doç.Dr. Buket KARATURHAN

Yrd.Doç Dr. Yasemin ORAMAN

Yrd.Doç. Dr. Ayten EROL

Yrd.Doç.Dr. Handan KUMAŞ

Yrd.Doç. Dr. Meltem KARADAĞ

Yrd.Doç.Dr. Atınç OLCAY

Yrd.Doç.Dr. Esen ORUÇ BÜYÜKBAY

Yrd.Doç.Dr. Türkan ERDOĞAN

Yrd.Doç.Dr. Gamze VAROL SARAÇOĞLU

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi - TOKAT

Pamukkale Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - DENİZLİ

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gaziantep Üniversitesi Edebiyat Fakültesi - GAZİANTEP

Gaziantep Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi -
GAZİANTEP

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü -
İZMİR

Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi - TEKİRDAĞ

Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi - ISPARTA

Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü - DENİZLİ

Gaziantep Üniversitesi Sosyoloji Bölümü - GAZİANTEP

Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik MYO - GAZİANTEP

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi - TOKAT

Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

Sosyoloji Bölümü - DENİZLİ

Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi - TEKİRDAĞ

EK 2

ÇALIŞTAYLARA VE EYLEM PLANI TASLAĞI HAZIRLIKLARINA KATKI VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

KAMU KURUMLARI

- Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı-Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı-Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı- Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı- Çalışma Genel Müdürlüğü
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü
Eskişehir Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı- Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı- Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü
İçişleri Başkanlığı- Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
İçişleri Bakanlığı - İller İdaresi Genel Müdürlüğü
İnsan Hakları Başkanlığı
Kalkınma Bakanlığı- İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü
Kalkınma Bakanlığı- GAP Bölge İdaresi Başkanlığı
Kalkınma Bakanlığı- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Maliye Bakanlığı
Milli Eğitim Bakanlığı-Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
Milli Eğitim Bakanlığı- Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Radyo Televizyon Üst Kurulu
Sağlık Bakanlığı- Halk Sağlığı Kurumu
Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA)

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Anne Çocuk Eğitim Vakfı - ANKARA
İktisadi Kalkınma Vakfı - ANKARA
Kadınlarla Dayanışma Vakfı - ANKARA
Sosyoloji Derneği - ANKARA
Tarımsal Kalkınma Vakfı - ANKARA
Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) - ANKARA
Kadın Yardımlaşma Derneği - BAYBURT
Kadın Dayanışma Derneği - BARTIN
Saitabat Köyü Kadınları Dayanışma Derneği - BURSA
Ziraatçılar Derneği - ESKİŞEHİR
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Müdürlüğü - ESKİŞEHİR
Kamer Vakfı - HAKKARİ
TEMA Vakfı - HAYRABOLU
Türk Anneler Derneği - İZMİR
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı - KASTAMONU
Girişimci Kadınlar Derneği - KASTAMONU
Aktif İş Kadınları Derneği - KARS
Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği - KARS
Karslı Girişimci Kadınlar Derneği - KARS
Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği - KARS
Serhat Kalkınma Ajansı - KARS
İşçi Kadınlar Derneği - MARDİN
Özel Eğitim Rehabilitasyon ger. Çok. Kor. Derneği - MARDİN
Öğrencileri Koruma Derneği - MARDİN
Ortak Kadınlar İşbirliği Derneği - MARDİN
Töre Kadınlarını Koruma Derneği - MARDİN
Yardım Sevenler Derneği - MARDİN
Görsel Sanatlar Derneği - SAMSUN
Bafra Kültür Kadınlar Dayanışma Derneği - SAMSUN
Beytüşşebap Kadın Dayanışma ve Kalkındırma Derneği - ŞIRNAK

- Şırnak Girişimci Kadın Derneği - ŞIRNAK
Güçlü Eller Kadın Derneği - ŞIRNAK
Şırnak Kadın Derneği - ŞIRNAK
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği - TRABZON
Trabzon Barosu Kadın Komisyonu - TRABZON
İş Kadınları Derneği - TRABZON
Çevre Kültür Girişimcileri Derneği - TRABZON
Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği - TRABZON
Karadeniz Kadın Dayanışma Derneği - TRABZON
Yaşam Kadın Merkezi Derneği - TRABZON
TEMA Vakfı - TRABZON
Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği - TEKİRDAĞ
Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği - TEKİRDAĞ
Sevgi Kadınlar Derneği - VAN

ÜNİVERSİTELER

Almanya - J.W. Goethe Üniversitesi Sosyoloji Fakültesi
Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu
Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Artuklu Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Atatürk Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi
Atatürk Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü
Başkent Üniversitesi Kadın-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Araştırma ve Uygulama Merkezi
Bingöl Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü
Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Bitlis Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu
Boğaziçi Üniversitesi Kadın Araştırma Kulübü
Çankaya Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Çorum Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Çukurova Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Dicle Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dicle Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Eskişehir Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fak.Sosyoloji Bölümü
Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak.Eğitim Bilimleri Bölümü

Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Çalışma Eko.ve End.İlişkileri Bölümü
Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü
Eskişehir Anadolu Üniversitesi Mimarlık Fak.Çevre Mühendisliği Bölümü
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Bilim Dalı
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Gazi Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Hacettepe Üniversitesi Kadın Sağlığı Komisyonu
Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Harran Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Harran Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu
Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Iğdır Üniversitesi Ziraat Fakültesi
İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araş. ve Uyg. Merkezi
İstanbul Yeditepe Üniversitesi
Kafkas Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu
Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kafkas Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi
Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü
Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü
Karadeniz Teknik Üniversitesi Maçka Meslek Yüksek Okulu

Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü
Karadeniz Teknik Üniversitesi Sürmene Deniz Bilimleri F. Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği
Kırklareli Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu
Kırklareli Üniversitesi. Kepirtepe Meslek Yüksek Okulu
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Marmara Üniversitesi
Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Namık Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi
Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi
ODTÜ Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Ordu Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü
Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi

MESLEK KURULUŞLARI

Eskişehir Ticaret Borsası

Eskişehir Ticaret Odası

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

TMMOB Gıda Mühendisleri Odası

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği-TOBB

Türkiye Ziraat Odaları Birliği

Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği

ULUSLARARASI KURULUŞLAR

DGRV (Alman Koop. Konfederasyonu)

FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü)

JICA (Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı)

İLO (Uluslararası Çalışma Örgütü)

SENDİKALAR

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)

HAK-İŞ

NOT

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.